

บทที่ 4

ลักษณะทางกฎหมายของการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตในระบบกฎหมายไทย

มาตรา 54 ของ U.C.P ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี 1983 บัญญัติไว้แต่เพียงกระบวนการของการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตว่า เครดิตที่โอนได้นั้นจะต้องระบุไว้โดยชัดแจ้งว่า "transferable" ธนาคารผู้ทำการโอนจะไม่มีหน้าที่ต้องโอนตามที่ผู้รับประโยชน์ร้องขอ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมไว้โดยชัดแจ้ง เครดิตนั้นอาจถูกโอนให้แก่ผู้รับประโยชน์คนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้ และอาจโอนจำนวนเงินตามเครดิตนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ เมื่อผู้รับประโยชน์คนที่สองได้ยื่นเอกสารต่อธนาคารแล้ว ผู้รับประโยชน์คนแรกจะยื่นใบกำกับสินค้าและตัวแลกเงินของตนแทนใบกำกับสินค้าและตัวแลกเงินของผู้รับประโยชน์คนที่สอง แต่มาตรา 54 นี้ มิได้บัญญัติถึงลักษณะทางกฎหมายของการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตดังกล่าวว่ามีอยู่อย่างไร ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ถึงลักษณะทางกฎหมายของการโอนเครดิต เพราะจะทำให้ทราบถึงผลในทางกฎหมายของการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของข้อต่อสู้ระหว่างคู่กรณีว่ามีอยู่อย่างไร

ในบทนี้ ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ถึงลักษณะทางกฎหมายของกระบวนการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 54 ของ U.C.P. การวิเคราะห์จะอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายไทยเป็นพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนจะนำความเห็นของนักนิติศาสตร์ต่าง ๆ ที่ได้แสดงไว้ในเรื่องนี้มาประกอบในการวิเคราะห์ด้วย ทั้งนี้ผู้เขียนจะเปรียบเทียบการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตกับลักษณะทางกฎหมาย ตามที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. ในเรื่อง การโอนตราสารเปลี่ยนมือ, สัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก, การโอนสิทธิเรียกร้อง, และการแปลงหนี้ใหม่ ตามลำดับและชี้ให้เห็นว่า กระบวนการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น มีลักษณะทางกฎหมายอย่างหนึ่งอย่างใดหรือไม่ตลอดจนคู่กรณีที่เกี่ยวข้องมีข้อต่อสู้ซึ่งกันและกันอย่างไร

4.1 เปรียบเทียบกับการโอนตราสารเปลี่ยนมือ

ตราสารเปลี่ยนมือ (negotiable instrument) ที่สำคัญคือตัวแลกเงิน (bill of exchange), ตัวสัญญาใช้เงิน (promissory note) และเช็ค (cheque) และมักถูกใช้เพื่อชำระราคาสินค้าตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศได้เช่นเดียวกับเลตเตอร์ออฟเครดิต การโอนตราสารเปลี่ยนมือจะทำให้ผู้รับโอนมีสิทธิตามตราสารในการเรียกร้องให้ลูกหนี้ตามตราสารชำระหนี้ได้โดยตรง ในทำนองเดียวกัน การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตจะทำให้ผู้รับประโยชน์คนที่สอง

(ผู้รับโอน) มีสิทธิเรียกร้องให้ธนาคารชำระหนี้ให้กับตนได้ หากได้ยื่นเอกสารต่าง ๆ ตามที่เครดิตต้องการแล้ว นอกจากนี้ ตราสารเปลี่ยนมือและเลตเตอร์ออฟเครดิตยังมีลักษณะที่เหมือนกันอีกประการหนึ่งคือ เป็นสัญญาที่มีความเป็นอิสระแยกต่างหากจากสัญญามูลแห่งหนึ่ง (underlying contract) ด้วยเหตุนี้ จึงสมควรพิจารณาต่อไปว่า กระบวนการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตมีลักษณะทางกฎหมายเหมือนกับ การโอนตราสารเปลี่ยนมือหรือไม่

ในปี 1914 Daniel นักนิติศาสตร์ชาวอเมริกันท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นไว้ว่า "เลตเตอร์ออฟเครดิต เป็นตราสารที่ใช้กันมากในทางการค้าระหว่างประเทศ และแม้ว่าจะมิได้มีลักษณะที่แสดงถึงการเปลี่ยนมือได้ทั้งหมด (all the characteristics of negotiability) ดังเช่นตัวเงินก็ตาม แต่เลตเตอร์ออฟเครดิตก็มีลักษณะของการเปลี่ยนมือได้ที่สำคัญและเพียงพอที่จะถือได้ว่า เป็นตราสารเปลี่ยนมืออย่างหนึ่ง"¹

ความเห็นนี้ได้ถูกโต้แย้งว่าเป็นความเห็นที่อาจจะถูกต้องในเวลานั้น แต่คงจะไม่ถูกต้องในปัจจุบัน เนื่องจากในช่วงเวลาที่ Daniel (ปี ค.ศ. 1914) ให้ความเห็นนั้นไม่มีเลตเตอร์ออฟเครดิตชนิด special credit คงมีแต่ general credit เท่านั้น และเนื่องจาก general credit นั้น เป็นเครดิตที่บุคคลใด ๆ ก็อาจเข้าถึงเอาประโยชน์จากเครดิตนั้นได้ จึงทำให้ Daniel สรุปความเห็นว่า เลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นตราสารเปลี่ยนมือ²

อธิบดีผู้พิพากษาศาล ศาลอุทธรณ์ของประเทศอังกฤษ (Lord Denning M.R) ได้เปรียบเทียบเลตเตอร์ออฟเครดิตกับตัวแลกเงินไว้ในคดี Power Curber International Ltd.V. National Bank of Kuwait³ โดยกล่าวไว้ว่า

"มันเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุก ๆ ธนาคาร ซึ่งเป็นผู้เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตจะต้องปฏิบัติตามภาระหน้าที่ในการจ่ายเงินตามที่อยู่ในเลตเตอร์ออฟเครดิต และธนาคารไม่อาจอ้างถึงข้อโต้แย้งที่ผู้ซื้อต่อผู้ขาย แม้ว่าผู้ซื้อจะอ้างว่าสินค้าที่ผู้ขายส่งมาให้ตนไม่ถูกต้องตรงตามสัญญา

¹Daniel, Negotiable instrument, 6th ed. (1914) pp. 1790-1800. quoted in William E McCurdy, "Commercial Letters of Credit", Harvard Law Review 35 (1922) : 739.

²McCurdy, Commercial Letters of Credit, p. 740.

³[1981] 1 W.L.R. 1233.

ข้อขาย แต่ธนาคารก็ยังคงต้องทำตามหน้าที่ในการจ่ายเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิตอยู่ดี และแม้ผู้ซื้อจะอ้างว่า ผู้ขายเป็นหนี้ตนอยู่จำนวนหนึ่งแต่ธนาคารก็ยังคงต้องทำตามหน้าที่ในการจ่ายเงินตามเครดิตเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ เลตเตอร์ออฟเครดิตจึงคล้ายกับตั๋วแลกเงินซึ่งออกให้เพื่อการชำระราคาสินค้า เลตเตอร์ออฟเครดิตจึงมีฐานะเสมือนกับเงินสดและธนาคารต้องทำการจ่ายเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น ผู้ซื้อไม่อาจอ้างสิทธิในการหักกลบลบหนที่มีอยู่ต่อผู้ขายเพื่อที่จะห้ามมิให้ธนาคารจ่ายเงินให้แก่ผู้ขายได้ เลตเตอร์ออฟเครดิตและตั๋วแลกเงินจึงเหมือนกัน แม้ตั๋วแลกเงินจะออกให้โดยผู้ซื้อเพื่อชำระราคาสินค้าแก่ผู้ขาย แต่เลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นออกโดยธนาคารให้แก่ผู้ขายด้วยเจตนาที่จะหลีกเลี่ยงมิให้มีการหักกลบลบหน"⁴

แม้ว่าคำกล่าวของศาลอุทธรณ์ของอังกฤษจะอ้างว่า เลตเตอร์ออฟเครดิตและตั๋วแลกเงินเหมือนกันก็ตาม แต่ต้องเข้าใจว่าศาลมิได้มุ่งหมายให้คำกล่าวนี้มีผลเป็นกฎหมายเพื่อผูกพันการตัดสินใจในคดีต่อ ๆ มา ศาลอุทธรณ์ของอังกฤษได้กล่าวเช่นนั้นก็เพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่า เลตเตอร์ออฟเครดิตและตั๋วแลกเงินนั้นมีหลักความเป็นอิสระ (autonomy of contract หรือ independence rule) ที่เหมือนกัน กล่าวคือ ข้อต่อสู้ใด ๆ หรือสิทธิในการหักกลบลบหนของผู้ซื้อที่มีต่อผู้ขายนั้น ไม่อาจกระทบถึงภาระหน้าที่ในการจ่ายเงินของผู้ขายตามตั๋วแลกเงินหรือธนาคารตามเลตเตอร์ออฟเครดิต

⁴Ibid, p. 1241.

It is vital that every bank which issues a letter of credit should honour its obligations. The bank is in no way concerned with any dispute that the buyer may have ^{with} the seller. The buyer may say that the goods are not up to contract. Nevertheless the bank must honour its obligations. The buyer may say that he has a cross-claim in a large amount. Still the bank must honour its obligations. A letter of credit is like a bill of exchange given for the price of the goods. It ranks as cash and must be honoured. No set off or counterclaim is allowed to detract from it. All the more so with a letter of credit. Whereas a bill of exchange is given by buyer to seller, a letter of credit is given by a bank to the seller with the very intention of avoiding anything in the nature of a set off or counterclaim.

ปัญหาว่าเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น มีลักษณะทางกฎหมายเช่นเดียวกับตราสารเปลี่ยนมือหรือไม่นั้น นักนิติศาสตร์ในต่างประเทศส่วนใหญ่⁵ และศาลของประเทศต่าง ๆ⁶ ต่างก็มีความเห็นว่า เลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นไม่ใช่ตราสารเปลี่ยนมือ แม้ว่าเลตเตอร์ออฟเครดิตที่มีคำว่า "transferable" จะแสดงให้เห็นในตัวตราสารนั้นเองว่าโอนได้ก็ตาม แต่เลตเตอร์ออฟเครดิตก็ยังขาดลักษณะที่สำคัญของตราสารเปลี่ยนมือ ทั้งนี้ เนื่องจากการโอนตราสารเปลี่ยนมือนั้นย่อมกระทำได้ด้วยการสลักหลังและส่งมอบตราสารนั้นให้แก่ผู้รับโอน แต่เลตเตอร์ออฟเครดิตที่มีคำว่า "transferable" นั้น จะถูกโอนไปได้ก็แต่โดยการกระทำของธนาคารเท่านั้น* ผู้รับประโยชน์ไม่อาจโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตด้วยการสลักหลังและส่งมอบได้ และถึงแม้ว่าผู้รับประโยชน์จะสลักหลังและส่งมอบเลตเตอร์ออฟเครดิตให้แก่ผู้รับโอน ผู้รับโอนนั้นก็จะไม่ได้รับสิทธิใด ๆ ที่มีต่อธนาคารตามเลตเตอร์ออฟเครดิตเลย⁷ แต่คงมีผลเพียงเป็นหลักฐานที่แสดงถึงเจตนาของผู้รับ

⁵R.M. Goode, "Reflections on Letters of Credit", Journal of Business Lawyer (1981) : 151. ; A.G. Davis, The Law Relating to Commercial Letters of Credit, 3rd ed. (London : Sir Issac Pitman & Son, 1963), p. 110. ; Lucian G. Weerantry, Banking Law (New York : Matthew Bender, 1990), p. 237-4. ; Charles W. Ufford, "Transfer and Assignment of Letters of Credit under the Uniform Commercial Code", Wayne Law Review 7 (Winter 1960) : 267. ; McCurdy, Commercial Letters of Credit, p. 739. ; พรชัย วิวัฒน์ภัทรกุล, "การชำระเงินในสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ", วารสารนิติศาสตร์ 20 (มิถุนายน 2533), ฉบับที่ 2 : 115-6 ; อรจิรา ตั้งวงศ์ยอดยิ่ง, "สิทธิของผู้ขายที่มีต่อธนาคารและผู้ซื้อในการซื้อขายระหว่างประเทศเมื่อธนาคารไม่ชำระหนี้ตามเลตเตอร์ออฟเครดิต", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534), หน้า 58.

⁶Shaffer V. Brooklyn Park Garden Apts. 20 U.C.C. Rep. Serv. 1269 (Minn 1977) quoted in H.C. Gutteridge and Maurice Megrah, The Law of Bankers' Commercial Credits, 7th ed. (London : Europa Publications Limited, 1984), p. 104.

*U.C.P. มาตรา 54 (a) (c)

⁷Gutteridge and Megrah, The Law of Bankers' Commercial Credit, p. 104.

ประโยชน์ที่จะก่อให้เกิดการโอนสิทธิที่มีอยู่ตามเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นให้แก่ผู้รับโอนเท่านั้น⁸

หากพิจารณาตามระบบกฎหมายไทยแล้ว การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตตามที่บัญญัติไว้ใน U.C.P. นั้น มีลักษณะคล้ายคลึงกับการโอนตั๋วเงินตาม ป.พ.พ. เพียงประการเดียวคือ มีหลักความเป็นอิสระของตราสารจากสัญญามูลหนี้เหมือนกันคือตั๋วแลกเงิน * ตั๋วสัญญาใช้เงิน ** และเช็ค *** ป.พ.พ. ได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่าตั๋วเงินเป็นสัญญาที่มีความเป็นอิสระจากสัญญามูลหนี้ที่ก่อให้เกิดการออกตั๋วเงินไว้ในมาตรา 916 ซึ่งบัญญัติว่า "บุคคลทั้งหลายผู้ผูกพันในมูลตั๋วแลกเงิน อาจจะต่อสู้ผู้ทรงด้วยข้อต่อสู้อันอาศัยความเกี่ยวพันเฉพาะบุคคลระหว่างตนกับผู้สั่งจ่าย หรือกับผู้ทรงคนก่อน ๆ นั้นได้ไม่ เว้นแต่การโอนจะได้มีขึ้นด้วยศบคึกกันฉ้อฉล" † ผลของมาตรา 916 ก็คือ ถ้าผู้จ่ายตั๋วแลกเงินปฏิเสธการรับรองหรือการจ่ายเงินตามตั๋วแลกเงินนั้นแล้ว ผู้ทรงก็มีสิทธิฟ้องไล่เบี้ยเอาจากผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลัง ซึ่งเคยเป็นผู้ทรงคนก่อน ๆ ได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงสัญญามูลหนี้ระหว่างผู้สั่งจ่ายกับผู้จ่าย หรือสัญญามูลหนี้ระหว่างผู้สลักหลังด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะบุคคลเหล่านั้นย่อมไม่อาจอ้างข้อต่อสู้ที่มีอยู่ในระหว่างกันตามมูลหนี้เดิมนั้น ยกเว้นต่อสู้ผู้ทรงผู้เป็นโจทก์ฟ้องได้เนื่องจากต้องห้ามตามมาตรา 916 นี้

นอกจากนี้ เนื่องจากตั๋วแลกเงินทุกฉบับถึงแม้ว่าจะมิใช่สั่งจ่ายให้แก่บุคคลเมื่อเขาตั้งก็ตามก็ย่อมโอนให้กันได้ด้วยสลักหลังและส่งมอบตามมาตรา 917 คู่กรณีที่เขาเกี่ยวข้องกับตั๋วเงินจึงมิได้ไม่จำกัดจำนวน ในกรณีที่มีการโอนต่อกันมาหลาย ๆ ทอดจนถึงผู้ทรงนั้น ผู้ทรงไม่อาจทราบได้ว่าผู้สลักหลัง และผู้รับสลักหลังคนก่อน ๆ มีความเกี่ยวพันกันอย่างไร ถ้าจะให้ผู้ทรงต้อง

⁸ George B. McGowan, "Assignability of Documentary Credits", Law and Contemporary Problems 13 (1948) : 678.

* ป.พ.พ. มาตรา 908-981

** ป.พ.พ. มาตรา 982-986

*** ป.พ.พ. มาตรา 987-1000

† มาตรา 916 เป็นบทบัญญัติในเรื่องตั๋วแลกเงิน แต่บทบัญญัติมาตรา 985 ในเรื่องตั๋วสัญญาใช้เงินและมาตรา 989 ในเรื่องเช็ค ได้บัญญัติให้นำมาตรา 916 มาใช้บังคับในเรื่องตั๋วแลกเงินและเช็คด้วย

รับรู้ความเกี่ยวพันนั้นด้วยย่อมไม่เป็นธรรมแก่ผู้ทรง และคงไม่มีใครยอมรับโอนตัวเงินเพื่อชำระหนี้ หรือรับชดเชยตัวเงินเพื่อช่วยเครดิตทางการเงิน มาตรา 312 จึงวางหลักห้ามต่อสัญญาด้วยอาศัย ความเกี่ยวพันระหว่างคู่สัญญาตามตัวเงินที่ใกล้ชิดกัน ทั้งนี้ ป.พ.พ. มาตรา 312 กับบัญญัติว่า "ใน มลหนี้หนึ่งพึงต้องชำระตามเขาสิ่งนั้น ลูกหนี้จะยกข้อต่อสู้ ซึ่งมีต่อเจ้าหนี้เดิมขึ้นเป็นข้อต่อสู้ผู้รับโอน โดยสุจริตนั้นหาได้ไม่ เว้นแต่ที่ปรากฏในตัวตราสารนั้นเอง หรือที่มิขึ้นเป็นธรรมดาสืบจากลักษณะ แห่งตราสารนั้น และมาตรา 313 "บทบัญญัติแห่งมาตราก่อนนี้ ท่านให้ใช้บังคับตลอดถึงหนี้หนึ่งพึง ต้องชำระแก่ผู้ถือหนี้ด้วยแล้วแต่กรณี"^{๑๐}

อย่างไรก็ตาม การพิจารณาความเป็นอิสระของตัวเงินตาม ป.พ.พ. จำต้องแยกผู้ต้อง รับผิดชอบตัวแลกเปลี่ยนออกเป็น 2 พวกคือ คู่สัญญาที่เกี่ยวข้องกันโดยตรงหรือใกล้ชิด (Immediate Parties) และคู่สัญญาที่ไม่เกี่ยวข้องกันหรือห่างไกลกัน (Remote Parties) คู่สัญญาที่เกี่ยวข้องกันโดยตรงหรือใกล้ชิดนี้ ย่อมยกข้อต่อสู้ตามสัญญาที่ก่อให้เกิดมูลหนี้เดิมขึ้นเป็นข้ออ้างและข้อโต้แย้ง ระหว่างกันได้เสมอตามหลักทั่วไป เช่น ผู้สั่งจ่ายเช็คต่อสู้ผู้รับเงินตามเช็ค ผู้รับเงินผิดสัญญา ข้อขายเช็คที่ออกจึงไม่มีมูลหนี้ ผู้รับเงินไม่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ตามเช็ค ส่วนคู่สัญญาที่ไม่เกี่ยวข้องกัน หรือห่างไกลกัน ผู้ทรงหาทราบความเกี่ยวพันของคู่สัญญาที่ใกล้ชิดนั้นไม่ เหตุนี้คู่สัญญาดังกล่าวจึงจะ อาศัยความเกี่ยวพันนั้นมาต่อสู้ผู้ทรงหาได้ไม่ ตามความที่บัญญัติไว้ในมาตรา 916 ดังกล่าวข้างต้น^{1๐} เช่น จำเลยสั่งจ่ายเช็คให้ ท. เพื่อชำระหนี้ราคาสินค้าที่ซื้อมาจาก ท. ต่อมา ท. สลักหลังเช็ค โอนให้โจทก์เพื่อชำระหนี้อีกทอดหนึ่ง เมื่อโจทก์เป็นผู้ทรงโดยชอบ พ้องจำเลยให้รับผิดชอบเช็คดัง นั้น ข้อต่อสู้ระหว่างจำเลยกับ ท. ว่า ท. ผิดสัญญาซื้อขายกับจำเลย และศาลในอีกคดีหนึ่งได้มีคำ พิพากษาให้ ท. คืนเช็คให้จำเลย หรือทำลายเช็คนั้นเสีย เช่นนี้ย่อมยกขึ้นต่อสู้โจทก์ไม่ได้ (คำ พิพากษาศาลฎีกาที่ 1171/2517)

ในทำนองเดียวกัน สิทธิของผู้รับประโยชน์คนที่สองที่มีอยู่ต่อธนาคารตาม เลตเตอร์ออฟเครดิต ก็จะมีความเป็นอิสระในลักษณะเดียวกันกับสิทธิของคู่สัญญาที่ไม่เกี่ยวข้องกัน หรือห่างไกลกันตามมาตรา 916 กล่าวคือ เป็นสิทธิที่ไม่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขอ (ผู้ขอเปิดเครดิต) กับผู้ขาย (ผู้รับประโยชน์คนแรก) หรือระหว่างผู้รับประโยชน์คนแรกกับผู้รับ ประโยชน์คนที่สอง ตราบใดที่ผู้รับประโยชน์คนที่สองได้ยื่นเอกสารต่าง ๆ ซึ่งถูกต้องครบถ้วน

^{๑๐} อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2527), หน้า 101.

^{1๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า 102.

ตามข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ระบุไว้ในเครดิตแล้ว ธนาคารก็ต้องจ่ายเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง ธนาคารจะยกเอาข้อต่อสู้ที่ผู้มีต่อผู้รับประโยชน์คนแรก หรือที่ผู้รับประโยชน์คนแรกมีต่อผู้รับประโยชน์คนที่สองมาเป็นข้ออ้างในการปฏิเสธการจ่ายเงินตามเครดิตแก่ผู้รับประโยชน์คนที่สองไม่ได้ ธนาคารสามารถยกข้อต่อสู้ได้เฉพาะข้อต่อสู้ที่เกิดขึ้นตามเครดิตเท่านั้นคือ ข้อต่อสู้ในเรื่องความไม่ถูกต้องและไม่สอดคล้องของเอกสารต่าง ๆ ที่ยื่นมา

แต่ถึงแม้ว่า การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตตาม U.C.P. และการโอนตั๋วเงินตาม ป.พ.พ. จะมีหลักความเป็นอิสระจากสัญญามูลหนี้เหมือนกันก็ตาม แต่การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตตาม U.C.P. ก็มีข้อแตกต่างจากการโอนตั๋วเงิน อันเป็นตราสารเปลี่ยนมือตาม ป.พ.พ. อยู่ 4 ประการด้วยกันคือ

(1) การโอนตราสารเปลี่ยนมือนั้น ย่อมมีผลสมบูรณ์ด้วยการสลักหลังและส่งมอบ มาตรา 917 วรรคแรก ได้บัญญัติไว้ว่า "อันตั๋วแลกเงินทุกฉบับ ถึงแม้ว่าจะมิได้สั่งจ่ายให้แก่บุคคลเพื่อเขาสั่งก็ตาม ท่านว่าย่อมโอนให้กันได้ ด้วยสลักหลังและส่งมอบ" * และมาตรา 309 ก็ได้บัญญัติไว้ว่า "การโอนหนี้เงินต้องชำระตามเขาสั่งนั้น ท่านว่าจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้ หรือบุคคลภายนอกคนอื่นได้แต่เฉพาะเมื่อการโอนนั้นได้สลักหลังไว้ในตราสาร และตัวตราสารนั้นได้ส่งมอบให้แก่ผู้รับโอนไปด้วย" ส่วนตั๋วเงินที่สั่งจ่ายให้แก่ผู้ถือหนี้แล้วจึงทำการส่งมอบเท่านั้นก็เพียงพอที่จะมีผลเป็นการโอนตั๋วเงินนั้น มาตรา 918 จึงได้บัญญัติไว้ว่า "ตั๋วแลกเงินอันสั่งจ่ายให้ใช้เงินแก่ผู้ถือหนี้ ท่านว่าย่อมโอนไปเพียงด้วยส่งมอบให้กับ" ** ดังนี้ จะเห็นได้ว่า การโอนตราสารเปลี่ยนมือตาม ป.พ.พ. จึงทำได้ด้วยตัวผู้ทรงตั๋วเงินนั่นเองโดยการสลักหลังและส่งมอบ

ส่วนการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต ตาม U.C.P. นั้น ผู้รับประโยชน์ไม่อาจโอนเครดิตด้วยตัวของผู้รับประโยชน์เอง หากแต่ผู้รับประโยชน์จำต้องร้องขอให้ธนาคาร ทำการโอนเครดิตนั้น ให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง *** ดังนั้น การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต จึงมีลักษณะที่แตกต่างจากการโอนตราสารเปลี่ยนมือ

* มาตรา 985 และ 989 ได้บัญญัติให้นำมาตรา 917 ในเรื่องตั๋วแลกเงิน มาใช้บังคับกับตัวสัญญาใช้เงินและเช็คด้วย

** มาตรา 985 และ 989 ได้บัญญัติให้นำมาตรา 918 ในเรื่องตั๋วแลกเงิน มาใช้บังคับกับตัวสัญญาใช้เงินและเช็คด้วย

*** U.C.P. มาตรา 54 (a)

(2) ตราสาร ที่จะเป็นตราสารเปลี่ยนมือตาม ป.พ.พ. จะต้องเป็นคำสั่งหรือคำมั่นอันปราศจากเงื่อนไขให้จ่ายเงินเป็นจำนวนแน่นอน* และการสลักหลังโอนตัวเงินตาม ป.พ.พ. ก็ต้องกระทำโดยปราศจากเงื่อนไขเช่นกัน มาตรา 922 จึงได้บัญญัติไว้ว่า "การสลักหลังนั้น ต้องให้เป็นข้อความอันปราศจากเงื่อนไข ถ้าและวางเงื่อนไขบังคับลงไว้อย่างใด ท่านให้ถือเสมือนว่าข้อเงื่อนไขนั้นมิได้เขียนลงไว้เลย**"

ส่วนเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น เป็นคำสั่งของธนาคารในการใช้เงินที่มีเงื่อนไข กล่าวคือ ธนาคารจะชำระเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์หรือรับรองตัวแลกเงินของผู้รับประโยชน์ ก็ต่อเมื่อผู้รับประโยชน์ได้ยื่นเอกสารต่าง ๆ ที่ถูกต้องและครบถ้วน ตามที่เครดิตต้องการ และการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง ก็เป็นการโอนที่มีเงื่อนไขการชำระเงินอยู่ที่การยื่นเอกสารที่ถูกต้องครบถ้วนตามที่เครดิตต้องการเช่นกัน

(3) ตัวเงินตาม ป.พ.พ. นั้น ไม่อาจโอนเพียงบางส่วนได้ การโอนเพียงบางส่วน จะทำให้การโอนนั้นเป็นโมฆะ ตามมาตรา 922 วรรค 2 ในทางตรงกันข้าม การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น อาจเป็นการโอนจำนวนเงินตามเครดิตเป็นบางส่วนก็ได้ และอาจเป็นการแบ่งโอนจำนวนเงินตามเครดิตนั้นให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สองหลายคนก็ได้***

(4) ตราสารเปลี่ยนมือตาม ป.พ.พ. อาจโอนให้แก่ผู้รับโอนหลาย ๆ ทอดได้ ดังนั้น ในตัวเงินฉบับหนึ่ง ๆ ผู้รับเงินตามตัวเงินนั้น อาจโอนตัวเงินนั้นให้แก่ผู้รับสลักหลังคนหนึ่ง และผู้รับสลักหลังคนนั้น ก็อาจโอนตัวเงินนั้นต่อไปให้แก่ผู้รับสลักหลังอีกคนหนึ่ง เช่นนี้ต่อไปเรื่อย ๆ ได้ เว้นแต่ตัวเงินนั้นจะมีข้อความห้ามโอนหรือห้ามเปลี่ยนมือ † ในทางตรงกันข้ามการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตตาม U.C.P. นั้น ไม่อาจโอนต่อไปเป็นทอด ๆ ได้ การโอนเลตเตอร์ออฟ

* ป.พ.พ. มาตรา 909(2) ในเรื่องตัวแลกเงิน, มาตรา 983(2) ในเรื่องตัวสัญญาใช้เงินและมาตรา 988(2) ในเรื่องเช็คค้ำย

** มาตรา 922 นำไปใช้กับตัวแลกเงินและเช็คค้ำยตามมาตรา 985 และ 989

*** U.C.P. มาตรา 54(a) และ (d)

† ป.พ.พ. มาตรา 917 วรรค 2

เครดิต จะกระทำได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น*

จากความแตกต่างทั้งสี่ประการดังกล่าวข้างต้นนี้ ช่อมแสดงได้ว่าการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตตามที่มาตรา 54 ของ U.C.P. ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี 1983 บัญญัติไว้ไม่ได้มีลักษณะทางกฎหมายของการโอนตัวเงิน อันเป็นตราสารเปลี่ยนมือตามระบกกฎหมายไทย

4.2 เปรียบเทียบกับสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก

เมื่อผู้ซื้อขอให้ธนาคารเปิดเครดิต ชนิดโอนได้ให้แก่ผู้ขายและธนาคารก็ได้ตกลงตามนั้น เช่นนี้สัญญาระหว่างผู้ซื้อและธนาคารผู้เปิดเครดิตย่อมเกิดขึ้น และเมื่อผู้รับประโยชน์คนแรกขอให้ธนาคารโอนเครดิตไปให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สองแล้ว ผู้รับประโยชน์คนที่สองก็จะมีสิทธิได้รับเงินตามเครดิตจากธนาคาร โดยยื่นเอกสารต่าง ๆ ตามที่เครดิตต้องการ ปัญหาที่สมควรพิจารณาก็คือ สัญญาระหว่างผู้ซื้อและธนาคารผู้เปิดเครดิตนี้ เป็นสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกหรือไม่ แม้สัญญานี้จะไม่ใช่สัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกก็ตาม ปัญหาที่สมควรพิจารณาต่อไปอีกก็คือ การที่ธนาคารผู้เปิดเครดิตได้แจ้งการเปิดเครดิตชนิดโอนได้ให้ผู้รับประโยชน์คนแรกทราบและทำให้เกิดเป็นสัญญาระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิตและผู้รับประโยชน์คนแรกนั้น สัญญานี้เป็นสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกหรือไม่ ดังนั้น ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ตามบทบัญญัติตามกฎหมายไทย ประกอบกับมาตรา 54 ของ U.C.P. เพื่อหาคำตอบของปัญหาทั้งสองนี้ ในส่วนแรกจะวิเคราะห์ปัญหาแรกก่อนว่า สัญญาระหว่างผู้ซื้อและธนาคารผู้เปิดเครดิต เป็นสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกหรือไม่ และในส่วนที่สองจะวิเคราะห์ต่อไปว่าสัญญาระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิต และผู้รับประโยชน์คนแรกนั้น เป็นสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกหรือไม่

4.2.1 สัญญาการเปิดเครดิตระหว่างผู้ซื้อและธนาคารผู้เปิดเครดิต เป็นสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกหรือไม่

สัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก ตามที่ ป.พ.พ. บัญญัติไว้ คือ สัญญา ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งตกลงกับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งว่าจะชำระหนี้ให้แก่บุคคลภายนอก โดยที่บุคคลภายนอกนั้นไม่ได้เข้ามาเป็นคู่สัญญาด้วยกล่าวคือ หนี้ที่เกิดขึ้นตามสัญญา ซึ่งจะต้องปฏิบัติชำระหนี้นั้น กลับต้องชำระหนี้ให้แก่บุคคลภายนอกไม่ได้ชำระหนี้ให้แก่คู่สัญญา บุคคลภายนอกผู้มีสิทธิได้รับประโยชน์สามารถเรียกให้ลูกหนี้ ซึ่งเป็นคู่สัญญาชำระหนี้ให้แก่ตนได้โดยตรงไม่ต้องผ่านคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งซึ่ง

* U.C.P. มาตรา 54(e)

เป็นผู้ระบุให้ตนเป็นผู้ได้รับประโยชน์ตามสัญญานั้นเลย ป.พ.พ. มาตรา 374 เป็นบทบัญญัติ ซึ่งวางหลักเกี่ยวกับสัญญาดังกล่าว ได้บัญญัติไว้ว่า "ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง ทำสัญญาตกลงว่าจะชำระหนี้ให้แก่บุคคลภายนอกไซ้ร้ ท่านว่าบุคคลภายนอก มีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยตรงได้" ความสำคัญอยู่ที่ว่าสิทธิของบุคคลภายนอกที่จะได้รับประโยชน์จากสัญญานั้น มีเงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่า สิทธิอันนั้นจะมีขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลภายนอกนั้นได้แสดงเจตนาต่อลูกหนี้ว่าจะถือเอาประโยชน์จากสัญญานั้น (มาตรา 374 วรรคที่สอง) ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ สิทธิของบุคคลภายนอกที่จะเกิดมีขึ้นนั้น คู่สัญญาอาจจะเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกสิทธิที่จะก่อให้เกิดขึ้นนั้นได้ แต่มีเงื่อนไขว่า คู่สัญญาจะกระทำการเช่นนั้นได้ ตราบเท่าที่บุคคลภายนอกยังไม่ได้แสดงเจตนาว่าจะถือเอาประโยชน์จากสัญญานั้น ถ้าบุคคลภายนอกได้ใช้สิทธิไปแล้ว หรือได้แสดงเจตนาไปแล้ว จะเข้าถือเอาประโยชน์อย่างนี้ คู่สัญญาจะเปลี่ยนแปลงหรือระงับสิทธิของเขาไม่ได้ (มาตรา 375 ป.พ.พ.)¹²

ส่วนสัญญาการเปิดเครดิตระหว่างผู้ซื้อและธนาคารผู้เปิดเครดิตนั้น มีข้อแตกต่างจากสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกอยู่หลายประการดังนี้

(1) สัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกตาม ป.พ.พ. ย่อมเกิดขึ้นทันทีที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้ตกลงกับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งว่าจะชำระหนี้ให้กับบุคคลภายนอก และบุคคลภายนอกย่อมมีสิทธิเข้าถือเอาประโยชน์จากสัญญานั้นได้ทันที ส่วนในกรณีของเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น เมื่อธนาคารผู้เปิดเครดิตตกลงจะเปิดเครดิตชนิดโอนได้ให้แก่ผู้ขายตามที่ผู้ซื้อร้องขอ แต่ธนาคารยังมีได้เปิดเครดิตและส่งเครดิตนั้นให้แก่ผู้ขาย เช่นนั้นแม้ว่าสัญญาระหว่างผู้ซื้อและธนาคารผู้เปิดเครดิตจะเกิดขึ้นแล้ว แต่ผู้ขายหรือผู้ซื้อจะได้รับโอนเครดิตของผู้ขายก็ยังไม่อาจเข้าถือเอาประโยชน์จากเครดิตนั้นได้ ทั้งนี้เพราะ สิทธิของผู้ขายที่จะถือเอาประโยชน์จากเครดิตนั้นขึ้นอยู่กับ การเปิดเครดิตของธนาคารและส่งเครดิตนั้นมาให้แก่ผู้ขาย ลำพังการตกลงที่จะเปิดเครดิตของธนาคารต่อผู้ซื้อนั้น ไม่มีผลทำให้ผู้ขายมีสิทธิใด ๆ จากข้อตกลงนั้นเลย

(2) ในสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกตาม ป.พ.พ. นั้น เมื่อคู่สัญญาได้ตกลงกันไว้อย่างไร สิทธิของบุคคลภายนอกก็จะเป็นไปตามข้อสัญญาที่คู่กรณีได้ตกลงไว้เช่นนั้น แต่ในกรณีของเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น สิทธิของผู้ขายจะเป็นไปตามเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ธนาคารเปิดมาให้แก่ผู้ขาย ผู้ขายไม่อาจกล่าวอ้างถึงความผูกพันที่ธนาคารผู้เปิดเครดิตมีต่อผู้ซื้อ

¹² อภิพรพร จูฬารัตน์, คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, พิมพ์ครั้งที่สอง (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524), หน้า 176.

ตามสัญญาการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตระหว่างผู้ซื้อและธนาคารผู้เปิดเครดิต ทั้งนี้ เป็นไปตามหลัก Independence หรือ Autonomy ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 และ 6 ของ U.C.P. ยกตัวอย่างเช่น ผู้ซื้อร้องขอให้ธนาคารเปิดเครดิตชนิดโอนได้ให้แก่ผู้ขายเป็นจำนวนเงิน 100,000 บาท โดยกำหนดให้ผู้ขายยื่นบิลออฟเลตติ้งที่แสดงการส่งสินค้าลงเรือก่อนเดือนตุลาคม และธนาคารก็ตกลงกับผู้ซื้อตามนี้ แต่ในการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตแก่ผู้ขายนั้น ธนาคารผู้ตั้งเพลอปเปิดเครดิตให้แก่ผู้ขายเป็นจำนวนเงิน 50,000 บาท และกำหนดให้ผู้ขายยื่นบิลออฟเลตติ้งแสดงการส่งสินค้าภายในเดือนสิงหาคม เช่นสิทธิของผู้ขายที่จะได้รับเงินตามธนาคารก็คงมีเพียงจำนวน 50,000 บาท และผู้ขายยังต้องส่งสินค้าลงเรือและนำบิลออฟเลตติ้งที่แสดงการส่งสินค้าลงเรือภายในเดือนสิงหาคม จึงจะมีสิทธิเรียกร้องให้ธนาคารจ่ายเงินให้กับตนได้ เว้นเสียแต่ว่าผู้ขายจะได้ร้องขอให้มีการแก้ไขเครดิตให้เป็นไปตามข้อตกลงที่แท้จริง แต่การแก้ไขเครดิตนั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากคู่กรณีที่เกี่ยวข้องคือ ธนาคารผู้เปิดเครดิต ธนาคารผู้ยืนยันเครดิต และผู้ซื้อด้วย ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สัญญาระหว่างผู้ซื้อและธนาคารผู้เปิดเครดิตไม่ใช่สัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกตามความหมายที่ ป.พ.พ. บัญญัติไว้

(3) ตาม ป.พ.พ. มาตรา 374 วรรคสอง บุคคลภายนอกอาจทำให้สิทธิที่จะเรียกให้คู่สัญญาฝ่ายที่เป็นลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่ตนได้ ก็แต่เพียงการแสดงเจตนาต่อลูกหนี้ว่าจะเข้าถือเอาประโยชน์จากสัญญา ส่วนในกรณีผู้รับประโยชน์ตามเครดิตนั้น ผู้รับประโยชน์ไม่อาจเรียกร้องให้ธนาคารชำระหนี้ให้แก่ตนโดยมิได้ยื่นเอกสารต่าง ๆ ที่ถูกต้องและครบถ้วนตามข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ระบุไว้ในเครดิต

(4) ตาม ป.พ.พ. มาตรา 375 ก่อนที่บุคคลภายนอกจะแสดงเจตนาแก่ลูกหนี้ว่าจะถือเอาประโยชน์จากสัญญานั้น คู่สัญญาอาจจะเปลี่ยนแปลงหรือระงับสิทธิที่จะให้แก่บุคคลภายนอกได้ ส่วนกรณีของเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นหากได้มีการเปิดเครดิตให้แก่ผู้รับประโยชน์แล้ว แม้ว่าผู้รับประโยชน์จะยังไม่ถือเอาประโยชน์จากเครดิตด้วยการยื่นเอกสารต่าง ๆ ต่อธนาคารก็ตาม ผู้ซื้อเปิดเครดิต (ผู้ซื้อ) และธนาคารผู้เปิดเครดิต จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกเครดิตนั้นโดยปราศจากความยินยอมของผู้รับประโยชน์ไม่ได้

(5) บทบัญญัติในเรื่องสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกตาม ป.พ.พ. นั้นคัดลอกมาจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน¹³ นักนิติศาสตร์ชาวเยอรมันต่างก็มีความเห็นว่าสัญญา

*U.C.P. มาตรา 10(d)

¹³จิตติ ติงศภิกษี และ ฮล ชีร์กุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 (พระนคร:เนติบัณฑิตยสภา, 2503), หน้า 332-333.

ระหว่างผู้ซื้อและธนาคารผู้เปิดเครดิต ไม่ใช่สัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ทั้งนี้เพราะ หลักในเรื่องสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกนั้นถูกบัญญัติไว้เพื่อใช้เป็นวิธีในการระงับหนี้ต่างรายกันด้วยนิติกรรมอันเดียว กล่าวคือในการทำสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกนั้น คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมุ่งประสงค์จะทำให้ตนหลุดพ้นจากหนี้ของตนมีอยู่ต่อบุคคลที่สาม และในขณะที่สัญญาดังกล่าวอีกฝ่ายหนึ่งก็มุ่งประสงค์จะทำให้ตนหลุดพ้นจากหนี้ของตนมีอยู่ต่อบุคคลที่สาม ด้วยการตกลงที่จะชำระหนี้ให้แก่บุคคลที่สามนั้น ในทางตรงกันข้ามการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต มิได้ทำให้ความผูกพันทางหนี้หลายระงับลง แต่กลับเป็นการเพิ่มจำนวนความผูกพันทางหนี้มากขึ้น ทั้งนี้เพราะในสัญญาซื้อขายสินค้านั้น มีหนี้รายเดิยคือ หนี้ของผู้ซื้อที่จะต้องชำระราคาแก่ผู้ขาย แต่แทนที่ผู้ซื้อจะชำระราคาดังกล่าวให้ผู้ขายโดยตรง เพื่อระงับหนี้ที่ตนมีอยู่ต่อผู้ขาย ผู้ซื้อกลับขอให้ธนาคารเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตให้แก่ผู้ขาย การเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น มีผลเป็นการเพิ่มจำนวนความผูกพันทางหนี้มากขึ้นเป็นหน 3 ราย คือ ความผูกพันเดิมที่ผู้ซื้อมีต่อผู้ขายตามสัญญาซื้อขาย, ความผูกพันที่ธนาคารจะต้องจ่ายเงินให้แก่ผู้ขาย และความผูกพันที่ผู้ซื้อจะต้องจ่ายเงินคืนให้แก่ธนาคาร เมื่อธนาคารได้จ่ายเงินให้แก่ผู้ขายแล้ว ด้วยเหตุนี้ ตามหลักกฎหมายเยอรมัน การเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต จึงไม่ได้ก่อให้เกิดสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกแต่อย่างใด¹⁴

เนื่องจากบทบัญญัติในเรื่อง สัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกตาม ป.พ.พ. กรมร่างกฎหมายได้คัดลอกมาจากประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน¹⁵ ดังนั้น ผลในทางกฎหมายของสัญญาการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตระหว่างผู้ซื้อและธนาคารผู้เปิดเครดิต จึงไม่ควรเข้าลักษณะทางกฎหมายของสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก ตามที่ ป.พ.พ. บัญญัติไว้ในทำนองเดียวกับหลักกฎหมายในประมวลกฎหมายแห่งเยอรมัน ซึ่งเป็นต้นแบบ

4.2.2 สัญญาระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิต และผู้รับประโยชน์คนแรก เป็นสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกหรือไม่

ปัญหาในหัวข้อนี้ เป็นปัญหาที่สืบเนื่องมาจากการวิเคราะห์ในหัวข้อแรกดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้เพราะ ถึงแม้ว่าสัญญาระหว่างผู้ซื้อและธนาคารผู้เปิดเครดิต จะไม่เป็น

¹⁴E.P. Ellinger, Documentary Letters of Credit (Singapore : University of Singapore Press, 1970), pp. 55-56.

¹⁵จิตติ ดิงศภิทธิ และชล ชีระกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 หน้า 332-333.

สัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก (ผู้รับประโยชน์) ก็ตาม แต่เมื่อธนาคารผู้เปิดเครดิตได้เปิดเครดิต ชนิดโอนได้มาให้แก่ผู้รับประโยชน์คนแรกแล้ว เช่นนี้จะถือว่า เครดิตชนิดโอนได้ดังกล่าว เป็นสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก (ผู้รับประโยชน์คนที่สอง) หรือไม่

จากเหตุผลที่แสดงถึงความแตกต่างทั้งห้าประการ ในหัวข้อ 4.2.1 ดังกล่าวข้างต้น ย่อมแสดงให้เห็นได้เช่นกันว่า สัญญาระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิตและผู้รับประโยชน์คนแรก ไม่เป็นสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก ทั้งนี้เพราะ (1) บุคคลที่จะเป็นผู้รับโอนเครดิต (ผู้รับประโยชน์คนที่สอง) ไม่อาจเข้าถึงเอาประโยชน์จากเครดิตที่ธนาคารเปิดมาให้ผู้ขายได้ จนกว่าธนาคารจะได้โอนเครดิตนั้นมาให้แก่ตนแล้ว (2) สิทธิของผู้รับประโยชน์คนที่สอง มีอยู่อย่างไรจะต้องพิจารณาจากเครดิตที่โอนมา มิใช่พิจารณาจากเครดิตเดิมที่ธนาคารเปิดให้แก่ผู้ขาย (3) ผู้รับประโยชน์คนที่สองไม่อาจเข้าถึงเอาประโยชน์จากเครดิต ด้วยการเรียกให้ธนาคารจ่ายเงินให้แก่ตน โดยมิได้ยื่นเอกสารตามที่เครดิตต้องการ (4) ตามหลักสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก คู่สัญญาต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือระงับสิทธิของบุคคลภายนอกในเวลาใด ๆ ก่อนที่บุคคลภายนอกแสดงเจตนาเข้าถึงเอาประโยชน์จากสัญญานั้น แต่ในเครดิตที่อาจโอนได้นั้น เมื่อได้มีการโอนเครดิตไปให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สองแล้ว ธนาคารผู้เปิดเครดิตและผู้รับประโยชน์คนแรก ไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกสิทธิของผู้รับประโยชน์คนที่สอง ที่มีอยู่ตามเครดิตที่โอนมาได้ (5) การโอนเครดิตให้ผู้รับประโยชน์คนที่สองนั้น มิได้เป็นการทำให้จำนวนความผูกพันทางหนี้ที่มีอยู่เดิมลดลง แต่ทำให้เพิ่มจำนวนความผูกพันทางหนี้มากขึ้นอีกอย่างหนึ่งคือ ความผูกพันทางหนี้ที่ธนาคารจะต้องจ่ายเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง นอกเหนือจากความผูกพันทางหนี้เดิมที่ผู้ซื้อต้องชำระเงินคืนให้แก่ธนาคาร ผู้จ่ายเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง และความผูกพันเดิมที่ผู้รับประโยชน์คนแรกจำต้องชำระราคาสินค้าตามสัญญาซื้อขายที่ตนทำกับผู้รับประโยชน์คนที่สอง

นอกจากเหตุผลทั้ง 5 ประการ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว เครดิตที่โอนได้ ยังมีลักษณะที่แตกต่างจากลักษณะสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกเพิ่มเติมอีกดังนี้ คือ

(6) ตามหลักของสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกนั้น บุคคลภายนอกต้องเป็นบุคคลที่ระบุได้โดยแน่นอนว่าเป็นใคร แม้จะไม่มีตัวตนอยู่ในขณะเกิดสัญญานั้นก็ตาม¹⁶ แต่ในการเปิดเครดิตที่โอนได้ ให้แก่ผู้ขายนั้นธนาคารมิได้ระบุว่าบุคคลภายนอกที่อาจเข้ามารับประโยชน์ตามเครดิตคือใคร และไม่อาจรู้ได้ว่าบุคคลดังกล่าวจะเป็นใคร ทั้งนี้เพราะผู้ขายอาจขอโอนเครดิตนั้นให้แก่ผู้ใดก็ได้

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 330.

(7) ความยินยอมของคู่สัญญาฝ่ายที่ตกลงจะชำระหนี้ให้แก่บุคคลภายนอก ไม่ใช่เงื่อนไขของการเกิดสิทธิของบุคคลภายนอก แต่ในเครดิตที่โอนได้นั้น การยินยอมโดยชัดแจ้งของธนาคาร เป็นเงื่อนไขประการหนึ่งของการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง*

(8) เมื่อบุคคลภายนอก ได้แสดงเจตนาเข้าถือเอาประโยชน์จากสัญญาแล้ว สิทธิของบุคคลภายนอกที่จะเรียกให้ลูกหนี้ตามสัญญาชำระหนี้ให้แก่ตนโดยตรง ย่อมเกิดขึ้น แทนที่สิทธิของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ส่วนในเครดิตที่โอนได้นั้น แม้ผู้รับประโยชน์คนแรกจะขอโอนเครดิตให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สองไปแล้วก็ตาม แต่ผู้รับประโยชน์คนแรกก็ยังมิได้ถูกตัดออกไปจากสัญญานั้นเสียหมด เพราะถ้าหากเป็นการโอนจำนวนเงินเครดิตเพียงบางส่วน ผู้รับประโยชน์คนแรกก็ยังมิมีสิทธิที่จะเรียกให้ธนาคารจ่ายเงินส่วนที่เหลืออยู่ตามเครดิตให้กับตนได้

ด้วยเหตุที่เครดิตชนิดโอนได้ ซึ่งธนาคารเปิดมาให้แก่ผู้รับประโยชน์คนแรก มีลักษณะเฉพาะตัว และแตกต่างจากลักษณะของสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกทั้ง 8 ประการดังกล่าวข้างต้น การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต ตามที่บัญญัติไว้ใน U.C.P. จึงไม่อาจถือได้ว่ามีลักษณะทางกฎหมายของสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกตาม ป.พ.พ. ผลที่ตามมาคือ บทบัญญัติมาตรา 376 ของ ป.พ.พ. ที่กำหนดให้ลูกหนี้ยกข้อต่อสู้ที่มีต่อคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ขึ้นต่อสู้บุคคลภายนอก ผู้จะได้รับประโยชน์จากสัญญานั้น ไม่อาจใช้ได้กับการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตตาม U.C.P. กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ธนาคารผู้เปิดเครดิตไม่อาจอ้างเอาประโยชน์จากมาตรา 376 นี้ เพื่อยกเป็นข้อต่อสู้ผู้รับประโยชน์คนที่สอง

4.3 เปรียบเทียบกับการโอนสิทธิเรียกร้อง

การโอนสิทธิเรียกร้องเป็นข้อตกลง ซึ่งเจ้าหนี้ยอมโอนสิทธิที่ตนมีอยู่เหนือลูกหนี้ให้แก่บุคคลภายนอกอีกคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับโอน¹⁷ และมีผลให้ผู้รับโอนเข้าเป็นเจ้าหนี้คนใหม่แทน

* มาตรา 54(c) ของ U.C.P.

¹⁷ จิตติ ติงศภักดิ์ และชล ชีรกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2, หน้า 128. ; จิต เศรษฐบุตร, กฎหมายแพ่งลักษณะหนี้ เล่ม 2, แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2522 โดย จิตติ ติงศภักดิ์ และคาราพร ภิระวัฒน์, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด สำนักพิมพ์ประกายพรึก, 2531), หน้า 158.

เจ้าหนี้เดิม และมีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้เช่นเจ้าหนี้เดิม¹⁸

การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับการโอนสิทธิเรียกร้อง เพราะ เลตเตอร์ออฟเครดิต เป็นความผูกพันของธนาคารที่จะชำระเงินหรือรับรองตัวแลกเงินให้แก่ผู้รับ ประโยชน์ ธนาคารผู้เปิดเครดิตจึงมีฐานะเป็นลูกหนี้ และผู้รับประโยชน์มีฐานะเป็นเจ้าหนี้ และเมื่อเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นถูกโอนไปให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สองแล้ว ผู้รับประโยชน์คนที่สองก็ ย่อมเป็นเจ้าหนี้ของธนาคารผู้เปิดเครดิตเช่นกัน ปัญหาที่จะพิจารณาในหัวข้อนี้ก็คือ การโอน เลตเตอร์ออฟเครดิต ตามที่บัญญัติไว้ใน U.C.P. นั้น มีผลทางกฎหมายหรือลักษณะทางกฎหมาย เป็นการโอนสิทธิเรียกร้องหรือไม่

ในต่างประเทศ นักนิติศาสตร์ส่วนใหญ่ มีความเห็นในแนวเดียวกันว่า การโอนเลตเตอร์ ออฟเครดิต ไม่ใช่การโอนสิทธิเรียกร้องของผู้รับประโยชน์คนแรก ที่มีต่อธนาคาร ให้แก่ผู้รับ ประโยชน์คนที่สอง

Goode¹⁹ ได้คัดค้านความเห็นของ Gutteridge & Megrah²⁰ ที่เห็นว่าการโอน เลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นการโอนสิทธิเรียกร้อง เขาให้เหตุผลว่าการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตไม่ ได้เกิดจากการกระทำระหว่างผู้รับประโยชน์คนแรกกับผู้รับประโยชน์คนที่สอง แต่เกิดจากการ กระทำของธนาคารผู้โอน ตามที่ผู้รับประโยชน์คนแรกร้องขอ ด้วยเหตุนี้ การโอนเลตเตอร์ออฟ เครดิต จึงไม่ใช่การโอนสิทธิเรียกร้อง

Schmitthoff²¹ มีความเห็นในทำนองเดียวกันว่า การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น

¹⁸ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย หนี้ บทเบ็ด เสร็จทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหมิตรออฟเซต, 2533), หน้า 363.

¹⁹ Goode, Reflection on Letters of Credit, pp. 151-152. ; R.M. Goode, Commercial Law (London : Penguin Books, 1982), p. 687.

²⁰ H.C. Gutteridge and Maurice Megrah, The Law of Bankers' Commercial Credits, 7th ed. (London : Europa Publications Limited, 1984), pp. 103-105.

²¹ Clive M. Schmitthoff, "Transferable Credits", Journal of Business Law 7 (1988) : 51.

ไม่ใช่การโอนสิทธิเรียกร้อง เพราะการโอนสิทธิเรียกร้องตามกฎหมายนั้น โดยหลักแล้วจะโอนกัน เพียงบางส่วนไม่ได้ ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ลูกหนี้ต้องเกี่ยวข้องกับเจ้าหนี้หลายคน แต่ในการโอน เลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น อาจเป็นการโอนจำนวนเงินตามเครดิตทั้งหมด หรือบางส่วนให้แก่ผู้รับ ประโยชน์คนหนึ่ง หรือหลายคนก็ได้

Ellinger²² ก็เช่นกัน ที่เห็นด้วยกับความเห็นที่ว่า การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตไม่ เป็นการโอนสิทธิเรียกร้อง ทั้งนี้เพราะ ผู้รับโอน (ผู้รับประโยชน์คนที่สอง) มิได้รับเฉพาะสิทธิ เท่านั้น แต่ยังได้รับมาซึ่งหน้าที่ในการยื่นเอกสารต่าง ๆ ตามที่เครดิตต้องการด้วย

ตามระบบกฎหมายไทยการโอนสิทธิเรียกร้อง ต้องพิจารณาตาม ป.พ.พ. มาตรา 303 โดยทั่วไปแล้วสิทธิเรียกร้องใด ๆ ที่เจ้าหนี้มีอยู่เหนือลูกหนี้นั้น ย่อมโอนกันได้ตาม ป.พ.พ. อย่างไรก็ตาม ป.พ.พ. ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการโอนสิทธิเรียกร้องไว้ 2 เรื่อง คือ (1) สิทธิเรียกร้องที่โอนไม่ได้ (2) แบบของการโอนสิทธิเรียกร้อง

4.3.1 สิทธิเรียกร้องที่โอนไม่ได้

ป.พ.พ. มาตรา 303 และมาตรา 304 ได้กำหนดให้สิทธิเรียกร้องบาง ประเภท เป็นสิทธิเรียกร้องที่ไม่อาจโอนได้ คือ

- (ก) สิทธิเรียกร้องที่โดยสภาพแห่งสิทธินั้นเองไม่เปิดช่องให้โอนได้

ความดังกล่าวนี้ ปรากฏอยู่ในวรรคแรกแห่งมาตรา 303 ที่บัญญัติไว้ ว่า "สิทธิเรียกร้องนั้น ท่านว่าจะพึงโอนกันได้ เว้นไว้แต่สภาพแห่งสิทธินั้นเองจะไม่เปิดช่องให้ โอนกันได้" กล่าวคือ สิทธิเรียกร้องบางชนิดเป็นสิทธิที่มีลักษณะเป็นการเฉพาะตัว โดยสภาพแห่ง สิทธิเรียกร้องเช่นนั้น จึงโอนกันไม่ได้ ได้แก่สิทธิตามสัญญาซึ่งคุณสมบัติเฉพาะตัวของเจ้าหนี้ เป็น สำคัญ สิทธิชนิดนี้ได้แก่ สิทธิตามสัญญาเช่า ผู้เช่าจะโอนสิทธิตามสัญญาเช่าหาได้ไม่ เว้นแต่ จะตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น (มาตรา 544 ป.พ.พ.) หรือเป็นหนี้ที่เจาะจงที่จะให้ชำระแก่

²²E.P. Ellinger, "Documentary Credit and Finance by Mercantile House" in A.G. Guest, Benjamin's Sale of Goods, 3rd ed. (London : Sweet and Maxwell, 1987), p. 1391.

เจ้าหนี้คนเดิมโดยเฉพาะ เช่น ก. จิตรกรมีชื่อเสียงทำสัญญากับ ข. ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญว่า ก. จะวาดภาพ ข. ให้ ดังนั้น ข. จะโอนสิทธิตามสัญญาของตนให้ผู้อื่นหาได้ไม่²³

นอกจากนี้สิทธิบางชนิด เป็นการส่วนตัวของลูกหนี้ แม้ลูกหนี้ไม่ใช้สิทธิเรียกร้องชนิดนี้ กฎหมายก็ไม่ยอมให้เจ้าหนี้เข้าใช้สิทธิแทน (มาตรา 233) เพราะฉะนั้นผู้ทรงสิทธิ ชนิดนี้จะโอนให้ใครก็ได้เช่นกัน มีหลายกรณีที่กฎหมายบัญญัติห้ามการโอนไว้โดยชัดแจ้ง เช่น ค่าสินไหมทดแทน เพราะละเมิดต่อร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ซึ่งมีใช้ค่าเสียหาย อันเป็นตัวเงิน เว้นแต่จะได้มีสัญญารับสภาพหนี้ไว้ หรือได้เริ่มฟ้องคดีแล้ว (มาตรา 446) หรือสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน กรณีผิดสัญญาหมั้นหรือชู้หั้นนั้น เรียกว่าค่าสินไหมทดแทนจากชายผู้ล่วงเกินหญิงคู่หมั้นทางประเวณี (มาตรา 1447) สิทธิในคำอุปการะเลี้ยงดูระหว่างสามีภรรยา หรือระหว่างบิดามารดากับบุตร (มาตรา 1598/41)²⁴

สิทธิของผู้รับประโยชน์ที่มีอยู่ในเลตเตอร์ออฟเครดิต ซึ่งไม่ได้ระบุว่า "transferable" นั้น อาจถือได้ว่าเป็นสิทธิเฉพาะตัว ทั้งนี้เพราะคุณสมบัติเฉพาะตัวของผู้รับประโยชน์ เป็นสาระสำคัญต่อการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิต ผู้ขอเปิดเครดิตและธนาคารผู้เปิดเครดิตมีความไว้วางใจ ในความซื่อสัตย์สุจริตของผู้รับประโยชน์มาก ว่าผู้รับประโยชน์จะไม่ฉ้อฉลทำการปลอมแปลงเอกสารต่าง ๆ ที่เครดิตต้องการและขอรับเงินไปจากธนาคาร ด้วยเหตุนี้ ผู้รับประโยชน์ในเครดิตที่ไม่ได้ระบุว่า "transferable" จึงไม่อาจโอนสิทธิเฉพาะตัวนี้ให้บุคคลภายนอก เข้าใช้ประโยชน์จากเครดิตด้วยการยื่นเอกสารต่าง ๆ และรับเงินไปจากธนาคาร แต่ถ้าเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นระบุว่า "transferable" ไว้ ดังนั้นต้องถือว่าสิทธิของผู้รับประโยชน์ ไม่เป็นสิทธิเฉพาะตัว คุณสมบัติเฉพาะตัวของผู้รับประโยชน์ไม่เป็นสาระสำคัญอีกต่อไป และสภาพแห่งสิทธินั้นเปิดช่องให้โอนได้ ดังนั้น สิทธิของผู้รับประโยชน์ที่มีอยู่ในเครดิตที่ระบุไว้ว่า "transferable" จึงไม่เป็นสิทธิที่โอนไม่ได้

(ข) สิทธิเรียกร้องที่คุ้มครองได้แสดงเจตนาห้ามโอนกัน

ความข้อนี้ปรากฏอยู่ในมาตรา 303 วรรคสอง ที่บัญญัติไว้ว่า "ความที่กล่าวมานี้ ย่อมไม่ใช้บังคับ หากคุ้มครองได้แสดงเจตนาเป็นอย่างอื่น การแสดงเจตนาเช่นนั้น ท่าน

²³ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย หนี้ บทเปิดเสร็จทั่วไป, หน้า 370.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 371.

ห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอก ผู้ทำการโดยสุจริต"

(ค) สิทธิเรียกร้องที่ศาลสั่งยึดมิได้

ป.พ.พ. มาตรา 304 ได้บัญญัติไว้ว่า "สิทธิเรียกร้องเช่นใด ตามกฎหมายศาลจะสั่งยึดไม่ได้ สิทธิเรียกร้องเช่นนั้น ท่านว่าจะโอนกันหาได้ไม่" กล่าวคือ เป็นกรณีที่ มีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้ศาลสั่งยึดสิทธิบางประเภท เช่น ค่าอุปการะเลี้ยงดูระหว่างสามีภรรยา และค่าอุปการะเลี้ยงดูระหว่างบิดามารดากับบุตร ซึ่งนอกจากมาตรา 1598/41 จะบัญญัติว่าไม่อยู่ในข่ายแห่งการบังคับคดี คือ ศาลจะยึดมิได้แล้ว ยังห้ามมิให้โอนกันด้วย นอกจากนี้ ยังมีสิทธิบางประเภทที่ประมวลกฎหมาย วิจารณ์ความแห่งมาตรา 286 ถือว่าไม่อยู่ในความรับผิดชอบในการบังคับคดีอันได้แก่ เบี้ยเลี้ยงชีพและรายได้เพื่อเลี้ยงชีพเป็นคราว ๆ เงินเดือน บำนาญ บำเหน็จ และเบี้ยหวัดของข้าราชการ หรือคนงานรัฐบาล ฯลฯ

สิทธิของผู้รับประโยชน์ที่มีอยู่ในเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น ยังไม่มีกฎหมายใดบัญญัติห้ามมิให้ศาลสั่งยึด อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสิทธิของผู้รับประโยชน์ที่มีอยู่ในเลตเตอร์ออฟเครดิต ชนิดโอนได้นั้น จะไม่เป็นสิทธิเฉพาะตัวที่สภาพแห่งสิทธิไม่เปิดช่องให้โอนได้ ไม่เป็นสิทธิเรียกร้องที่คุ้มครองกลางห้ามโอน และไม่เป็นสิทธิที่ศาลจะสั่งยึดไม่ได้ก็ตาม แต่ก็คงปรับการโอน เลตเตอร์ออฟเครดิตเข้ากับลักษณะทางกฎหมายของการโอนสิทธิเรียกร้องตามกฎหมายไทยไม่ได้ ทั้งนี้เพราะการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น จะมีผลทำให้ผู้รับโอน (ผู้รับประโยชน์คนที่สอง) มีหน้าที่ในการจัดหา ซึ่งเอกสารทางการขนส่งและยื่นเอกสารดังกล่าวต่อธนาคารด้วย ผู้รับโอน จึงจะมีสิทธิได้รับเงินจากธนาคาร ส่วนการโอนสิทธิเรียกร้องตาม ป.พ.พ. นั้น เป็นการโอนเฉพาะสิทธิที่เจ้าหนี้มีต่อลูกหนี้เท่านั้น หนี้หรือหน้าที่จะโอนกันตามหลักเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องไม่ได้ แต่ต้องพิจารณาตามหลักการแปลงหนี้ใหม่²⁵ ด้วยเหตุนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า สิทธิที่ผู้รับประโยชน์ที่มีอยู่ในเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น ไม่ใช่สิทธิเรียกร้องตามความหมายที่ ป.พ.พ. มุ่งประสงค์ เพราะสิทธิของผู้รับประโยชน์เป็นสิทธิที่มีหน้าที่หรือการติดพันอยู่ด้วย ดังนั้น จึงไม่อาจปรับเข้าลักษณะของการโอนสิทธิเรียกร้องตาม ป.พ.พ. ได้

4.3.2 แบบของการโอนสิทธิเรียกร้อง

การโอนสิทธิเรียกร้อง ซึ่งจะมีผลตามกฎหมายนั้น จะต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้ ป.พ.พ. ได้กำหนดแบบของการโอนสิทธิเรียกร้องในหน้าอื่นพึงชำระแก่เจ้าหนี้คนใดคน

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 363-365.

หนึ่ง โดยเฉพาะเจาะจง ไว้ในมาตรา 306 ซึ่งบัญญัติว่า "การโอนหนี้อันพึงชำระแก่เจ้าหนี้คนหนึ่ง โดยเฉพาะเจาะจงนั้น ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือท่านว่าไม่สมบูรณ์ อนึ่ง การโอนหนี้ ท่านว่าจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้ แต่เมื่อได้บอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ หรือลูกหนี้จะยินยอมด้วยในการโอนนั้น คำบอกกล่าวหรือความยินยอมนั้น ท่านว่าต้องทำเป็นหนังสือ" มาตรา 306 นี้ บังคับให้การโอนระหว่างผู้โอน (เจ้าหนี้เดิม) และผู้รับโอน (เจ้าหนี้คนใหม่) ต้องทำเป็นหนังสือ มิฉะนั้นไม่สมบูรณ์ กล่าวคือ เป็นโมฆะ ตามมาตรา 113 นั้นเอง²⁶ การโอนสิทธิเรียกร้องตาม ป.พ.พ. จึงเป็นสิทธิของเจ้าหนี้โดยเฉพาะที่จะทำความตกลงกับผู้รับโอน ลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องไม่ได้เข้ามาเป็นคู่สัญญาด้วยแต่อย่างใด²⁷ ถ้าการโอนระหว่างเจ้าหนี้เดิมและบุคคลภายนอก ได้ทำเป็นหนังสือแล้ว การโอนนั้นก็สมบูรณ์ แม้ว่าการโอนนั้นจะไม่ได้ได้รับความยินยอมจากลูกหนี้ แต่การโอนนั้นจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้ หรือบุคคลภายนอกได้ ก็ต่อเมื่อได้มีการบอกกล่าวการโอนเป็นหนังสือให้ลูกหนี้ทราบ หรือลูกหนี้ได้ตกลงยินยอมด้วยเป็นหนังสือเท่านั้น

ส่วนการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น มีความแตกต่างไปจากแบบของการโอนสิทธิเรียกร้องตาม ป.พ.พ. มาก กล่าวคือ การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น เจ้าหนี้ (ผู้รับประโยชน์คนแรก) จะโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตให้บุคคลภายนอกเข้ามาเป็นผู้รับประโยชน์คนที่สอง ด้วยการตกลงเป็นหนังสือระหว่างผู้รับประโยชน์คนแรก และผู้รับประโยชน์คนที่สองไม่ได้ การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต ต้องเกิดจากการกระทำของธนาคารเท่านั้น และธนาคารต้องให้ความยินยอมโดยชัดแจ้งต่อการโอนไว้ด้วย จึงจะทำให้ธนาคารมีหน้าที่ในการโอน* ดังนั้นในการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต ธนาคารผู้โอนจึงเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการโอนโดยตรง และเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต ตามที่ผู้รับประโยชน์ร้องขอหรือไม่ และเมื่อธนาคารโอนเครดิตไปให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สองแล้ว ไม่ว่าผู้รับประโยชน์คนแรกหรือผู้รับประโยชน์คนที่สอง ก็ไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวการโอนเป็นหนังสือให้ธนาคารผู้เปิดเครดิตทราบแต่อย่างใด

²⁶ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย หนี้ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป, หน้า 377 และเส็นีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์), แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2505 (กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2527), หน้า 948.

²⁷ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, หน้า 163 และ จิตติ ดิงศักดิ์ย์ และ สล ธีร์กุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2, หน้า 128.

* U.C.P. มาตรา 54(c)

นอกจากนี้ หากจะถือว่าการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นการโอนสิทธิเรียกร้องที่สมบูรณ์ตาม ป.พ.พ. โดยถือว่าข้อตกลงในสัญญาซื้อขายระหว่างผู้รับประโยชน์คนแรกและผู้รับประโยชน์คนที่สอง (supply contract) เป็นหนังสือข้อตกลงในการโอนสิทธิเรียกร้องเช่นนั้น คงจะไม่ถูกต้องเช่นกัน ทั้งนี้เพราะว่าสัญญาซื้อขายดังกล่าว อาจไม่มีข้อสัญญาในเรื่องการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต ที่จะนำมาอ้างได้ว่าเป็นข้อตกลงการโอนสิทธิเรียกร้องตามมาตรา 306 ป.พ.พ. และถึงแม้ว่าจะมีข้อสัญญาเช่นนั้นก็ตาม แต่การนำเอาข้อสัญญานี้เข้ามาเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ของการโอนเครดิต ก็จะเป็นการขัดกับหลักการพื้นฐานของการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตในเรื่องหลักความเป็นอิสระของเลตเตอร์ออฟเครดิต ซึ่งบังคับให้ธนาคารดำเนินการและเกี่ยวข้องกับเอกสารต่าง ๆ ตามที่เครดิตต้องการเท่านั้น คู่กรณีที่เกี่ยวข้องไม่อาจกล่าวอ้างข้อตกลงระหว่างตนกับบุคคลภายนอกชั้นอื่นต่อธนาคารได้

ด้วยเหตุนี้ การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต จึงไม่อาจปรับเข้ากับลักษณะทางกฎหมายของการโอนสิทธิเรียกร้องได้ ดังนั้น ผลของการโอนสิทธิเรียกร้องตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 308 ซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อตกลงที่ลูกหนี้มีต่อเจ้าหนี้เดิม จะยกชั้นขึ้นต่อผู้รับโอนได้หรือไม่นั้น ไม่น่านำมาใช้กับผลของการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตได้

4.4 เปรียบเทียบกับการแปลงหนี้ใหม่

การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต มีผลทำให้บุคคลภายนอก (ผู้รับประโยชน์คนที่สอง) เข้ามาเป็นเจ้าหนี้ของธนาคาร ในการเรียกให้ธนาคารจ่ายเงินให้แก่เขาได้ หากได้มีการยื่นเอกสารต่าง ๆ ตามที่เครดิตต้องการแล้ว ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่า การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต เป็นการแปลงหนี้ใหม่หรือไม่

ในต่างประเทศ นักนิติศาสตร์ยังมีความเห็นแตกแยกกันอยู่ ฝ่ายแรกเห็นว่าการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต มีลักษณะทางกฎหมายของการแปลงหนี้ใหม่²⁸ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า การโอน

²⁸ ในประเทศอังกฤษ โปรดดู A.G. Davis, The Law Relating to Commercial Letters of Credit, p. 110. ; Clive M. Schmitthoff, Export Trade, 8th ed. (London : Steven & Som, 1986), pp. 368. ; Goode, Commercial Law, p. 687.

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ดู Baris Kozolchyk, Commercial Letters of Credit in Americas (New York : Matthew Bender & Company, 1966), p. 498. ; Matti Kurkella, Letters of Credit under International Trade Law :

เลตเตอร์ออฟเครดิต ต้องได้รับความยินยอมจากธนาคาร และมีผลทำให้บุคคลภายนอก (ผู้รับโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต) ยังมีผลเป็นการโอนทั้งสิทธิและหน้าที่ที่ผู้รับประโยชน์คนแรกมีอยู่ไปให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง ดังนั้น การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต จึงไม่ใช่การโอนสิทธิเรียกร้อง แต่เป็นการแปลงหนี้ใหม่

แต่นักนิติศาสตร์ฝ่ายที่สองเห็นว่า²⁹ การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต ไม่เป็นการแปลงหนี้ใหม่ ทั้งนี้เพราะว่า แม้การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต จะมีผลทำให้บุคคลภายนอก (ผู้รับประโยชน์คนที่สอง) เข้ามาเป็นผู้รับประโยชน์อีกคนหนึ่งก็ตาม แต่ผู้รับประโยชน์คนที่สองก็ไม่ได้เข้ามาแทนที่ผู้รับประโยชน์คนแรกอย่างแท้จริง เพราะผู้รับประโยชน์คนแรก ยังมีส่วนได้เสียในการปฏิบัติตามสัญญาซื้อขายระหว่างเขาและผู้ขอเปิดเครดิต (ผู้ซื้อ) และผู้รับประโยชน์คนแรกก็ยังคงเป็นคู่สัญญาอยู่ในกระบวนการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิต เพราะเขายังมีสิทธิยื่นใบกำกับสินค้า และตัวแลกเงินของเขา เพื่อสับเปลี่ยนใบกำกับสินค้า และตัวแลกเงินของผู้รับประโยชน์คนที่สอง เพื่อขอรับเงินส่วนที่เหลืออยู่จากธนาคาร

การพิจารณาว่าการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต ตามที่ U.C.P. บัญญัติไว้เป็นการแปลงหนี้ใหม่ ตามระบบกฎหมายไทยหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาจากตัวบทมาตรา 349 ถึงมาตรา 352 ของ ป.พ.พ.

การแปลงหนี้ใหม่ ตาม ป.พ.พ. นั้นเป็นการที่คู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้ตกลงกันให้หนี้เดิมระงับและบังคับกันตามหน้ที่ตกลงกันใหม่ โดยมีการเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้เดิม ซึ่งอาจเป็นการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ เปลี่ยนตัวลูกหนี้ หรือเปลี่ยนวัตถุแห่งหนี้ เป็นต้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง การแปลงหนี้ใหม่เป็นการเปลี่ยนหนี้ใหม่แทนหนี้เดิมนั่นเอง ซึ่งมีผลให้หนี้เดิมระงับไป การแปลงหนี้ใหม่

²⁸ (cont.) UCC, UCP and Law Merchant (New York : Ocean Publication Inc., 1985), P. 295. ; Soja Mentschikoff, "Letters of Credit : The Need for Uniform Legislation", The University of Chicago Law Reviews 23(Summer 1956) : 603.

²⁹ Guest, Benjamin's Sale of Goods, p. 1392. ; Paul Todd, Bills of Lading and Bankers' Documentary Credits (London : Lloyd's of London Press Ltd., 1990), p. 31. ; Raymond Jack, Documentary Credits (London : Butterworth, 1991), p. 226.

ซึ่งเป็นสัญญาเกี่ยวกับหนี้ 2 อย่างคือ หนี้เดิมและหนี้ใหม่ ถ้าไม่มีหนี้เดิมก็จะไม่มีหนี้ใหม่ ถ้าหนี้ใหม่ไม่เกิดขึ้นหนี้เดิมก็ไม่ระงับ และไม่เป็นการแปลงหนี้ใหม่

เนื่องจากการแปลงหนี้ใหม่มีผลให้หนี้เดิมระงับไป ป.พ.พ. จึงได้บัญญัติไว้ในหมวดที่ 5 เรื่องความระงับแห่งหนี้ ทำนองเดียวกับปลดหนี้ และหักกลบลบหนี้ แต่การแปลงหนี้ใหม่ต่างกับปลดหนี้ และหักกลบลบหนี้ตรงที่ว่า แปลงหนี้ใหม่จะมีผลให้หนี้เดิมระงับก็เฉพาะในกรณีที่หนี้ใหม่เกิดขึ้นแทนที่เท่านั้น ถ้าหนี้ใหม่ไม่เกิดขึ้น หนี้เดิมก็ไม่ระงับ นอกจากนี้ ปลดหนี้ต้องเป็นเรื่องที่เจ้าหนี้ยกหนี้ให้โดยไม่มีคำตอบแทน ผิดกับแปลงหนี้ใหม่ ซึ่งอาจเกิดขึ้นโดยมีสิ่งตอบแทนกัน และเป็นเรื่องของสัญญา ไม่ใช่การแสดงเจตนาฝ่ายเดียว³⁰

ตัวบทเกี่ยวกับแปลงหนี้ใหม่มีบัญญัติไว้เพียง 4 มาตรา เท่านั้น มาตรา 349 ถึงมาตรา 351 เกี่ยวกับเงื่อนไขและวิธีการในการแปลงหนี้ใหม่ โดยเฉพาะเรื่องการแปลงหนี้ใหม่ด้วยการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้มีบัญญัติไว้ในมาตรา 349 วรรค 3 ส่วนการแปลงหนี้ใหม่ โดยเปลี่ยนตัวลูกหนี้ มาตรา 350 แยกเอาไปบัญญัติไว้เป็นพิเศษต่างหาก มาตรา 351 แสดงให้เห็นความหมายว่าการแปลงหนี้ใหม่เป็นการอันมีวัตถุประสงค์ที่จะระงับหนี้เก่า ก่อให้เกิดหนี้ใหม่ขึ้น มาตรา 352 เกี่ยวกับผลอุปการะของแปลงหนี้ใหม่ในปัญหาว่าประกันแห่งหนี้เก่าจะได้ปลดปล่อยหลุดพ้นไปด้วยหรือไม่³¹

ป.พ.พ. ได้กำหนดเงื่อนไขของการแปลงหนี้ใหม่ไว้ 3 ประการคือ

4.4.1 ต้องมีการเปลี่ยนสาระสำคัญของหนี้เดิม

การแปลงหนี้ใหม่เป็นสิ่งที่คู่กรณีตกลงให้ระงับหนี้เดิม โดยให้บังคับกันตามหนี้ใหม่ ในบางกรณีหนี้เดิมและหนี้ใหม่ไม่แตกต่างกันมากนัก และมักจะเกิดปัญหาว่าหนี้ที่ตกลงกันใหม่นั้น ความจริงเป็นหนี้ใหม่หรือหนี้เดิม หลักที่จะช่วยตอบปัญหาได้ก็คือ หนี้ใหม่และหนี้เดิมต่างกัน ในสาระสำคัญหรือไม่ ถ้าไม่ต่างกัน ในสาระสำคัญก็ต้องถือว่ายังคงเป็นหนี้เดิมอยู่ ไม่มีการแปลงหนี้ใหม่ ทั้งนี้เพราะมาตรา 349 บัญญัติไว้ว่า แปลงหนี้ใหม่จะต้องเป็นการ "ทำสัญญาเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้"

³⁰ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย หนี้ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป, หน้า 466.

³¹ เสนีย์ ปราโมทย์, ม.ร.ว., ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2, หน้า 1161.

การทำสัญญาระหว่างคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง อันเกี่ยวกับการชำระหนี้ หรือเกี่ยวกับการที่จะมีผลให้หนี้เดิมระงับลงนั้น ถ้าไม่เป็นการเปลี่ยนสาระสำคัญของหนี้เดิมแล้ว เช่น อาจเป็นเพียงการรับสภาพหนี้ การผ่อนเวลาชำระหนี้ การประนีประนอมยอมความ หรือการชำระหนี้เป็นอย่างอื่น แทนการชำระหนี้ที่ได้ตกลงกันไว้ เช่นนั้นจะไม่ใช้การแปลงหนี้ใหม่³²

สิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญของหนี้ ป.พ.พ. กำหนดไว้ 3 ประการ คือ

ก) เปลี่ยนเงื่อนไขแห่งหนี้

กล่าวคือเปลี่ยนการชำระหนี้ โดยไม่มีเงื่อนไขมาเป็นการชำระหนี้โดยมีเงื่อนไข หรือว่าการชำระหนี้โดยมีเงื่อนไข ได้เปลี่ยนแปลงเป็นการชำระหนี้โดยไม่มีเงื่อนไข หรือว่าการชำระหนี้โดยมีเงื่อนไขอย่างหนึ่ง ได้เปลี่ยนมาเป็นการชำระหนี้โดยมีเงื่อนไขอีกอย่างหนึ่ง ดังนี้ถือว่ามีแปลงหนี้ใหม่ มาตรา 349 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า "ถ้าเจ้าหนี้มีเงื่อนไขให้กลายเป็นหนี้ปราศจากเงื่อนไขก็ดี เพิ่มเติมเงื่อนไขเข้าในหนี้ อันปราศจากเงื่อนไขก็ดี เปลี่ยนเงื่อนไขก็ดี ท่านถือว่าเป็นอันเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญของหนี้"

ข) เปลี่ยนตัวเจ้าหนี้

การเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ถือว่า เป็นการเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญ อันมีผลให้เป็นการแปลงหนี้ใหม่เช่นกัน ซึ่งมาตรา 349 วรรคสาม ก็ได้บัญญัติรับรองการแปลงหนี้ใหม่ โดยเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ไว้ด้วย และได้กำหนดให้นำบทบัญญัติว่าด้วย การโอนสิทธิเรียกร้องมาใช้กับกรณีนี้

ค) เปลี่ยนตัวลูกหนี้

การแปลงหนี้ใหม่ อาจเกิดขึ้นโดยเปลี่ยนตัวลูกหนี้ กล่าวคือ เจ้าหนี้อาจตกลงกับบุคคลภายนอกให้เข้ารับเป็นลูกหนี้แทนลูกหนี้เดิมก็ได้ ดังมาตรา 350 ได้บัญญัติว่า "แปลงหนี้ใหม่โดยตัวลูกหนี้ จะทำเป็นสัญญาระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้คนใหม่ก็ได้ แต่จะทำโดยขึ้นใจลูกหนี้เดิมหาได้ไม่" กล่าวคือ มาตรา 305 กำหนดว่าการแปลงหนี้ใหม่โดยเปลี่ยนตัวลูกหนี้นั้น ย่อมทำได้โดยเจ้าหนี้ทำสัญญากับบุคคลภายนอก ซึ่งจะเข้ามาเป็นลูกหนี้คนใหม่ แต่สัญญาดังกล่าวจะทำโดยขึ้นใจลูกหนี้เดิมหาได้ไม่

การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นถือได้ว่า เป็นการเปลี่ยนสาระสำคัญของหนี้ 2 ประการ คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในการชำระหนี้อย่างหนึ่งและเป็นการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้

³² โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย หนี้ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป, หน้า 471-472.

อีกอย่างหนึ่ง ทั้งนี้เพราะแม้ว่าข้อกำหนดและเงื่อนไขที่จะระบุไว้ในเครดิตที่โอนไปต้องเหมือนกัน กับที่ระบุไว้ในเครดิตเดิมก็ตาม แต่ U.C.P. ก็ได้กำหนดข้อยกเว้นไว้ในเรื่องจำนวนเงินตาม เครดิต, อายุของเครดิต, วันสุดท้ายที่ต้องยื่นเอกสารต่อธนาคารและจำนวนเงินที่เอาประกันภัย ซึ่งอาจแตกต่างจากเครดิตเดิมได้ ดังนั้นจึงต้องถือว่า การโอนเครดิตออฟเครดิต มีผลเป็นการ เปลี่ยนแปลงการชำระหนี้ที่เงินโอนอย่างหนึ่ง เป็นการชำระหนี้ที่เงินโอนอีกอย่างหนึ่ง อันเป็น สาระสำคัญแห่งหนี้ นอกจากนี้ การโอนเครดิตออฟเครดิต ยังมีผลทำให้บุคคลภายนอก (ผู้รับ ประโยชน์คนที่สอง) เข้ามาเป็นผู้รับประโยชน์อีกคนหนึ่ง จึงอาจถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่ง ซึ่งเป็นสาระสำคัญ (เปลี่ยนตัวเจ้าหนี้) ได้เช่นกัน

4.4.2 ต้องมีเจตนาแปลงหนี้เดิมเป็นหนี้ใหม่

แปลงหนี้ใหม่เป็นสัญญาชนิดหนึ่ง เกิดจากเจตนาของคู่กรณีที่เกี่ยวข้องดังที่ มาตรา 349 บัญญัติว่า "คู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้ทำสัญญาเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้" การ แปลงหนี้ใหม่จึงไม่อาจเกิดขึ้น โดยการแสดงเจตนาฝ่ายเดียวอย่างปลดหนี้หรือหักกลบลบหนี้ เจตนาของเจ้าหนี้ต้องทำสัญญาแปลงหนี้ใหม่นั้น จะต้องชัดแจ้งและเป็นไปในทางรับรองหนี้เดิมไม่ ใช่ว่าปฏิบัติหนี้เดิม แต่เป็นเรื่องสละหนี้เดิมมาบังคับตามหนี้ใหม่ โดยประสงค์จะให้หนี้เดิมระงับ ถ้า เจ้าหนี้ไม่ได้ตกลงให้หนี้เดิมระงับไป แม้จะมีหนี้ใหม่เกิดขึ้นก็อาจกลายเป็น 2 มูลหนี้ มีผลให้เจ้าหนี้ มีสิทธิเลือกบังคับชำระหนี้ได้อย่างใดอย่างหนึ่งได้ จึงยังไม่ควรมีการสันนิษฐานว่าเจ้าหนี้มีเจตนา แปลงหนี้ใหม่ เมื่อข้อเท็จจริงยังไม่ชัดเจน เพราะฉะนั้นกรณีที่มีข้อตกลงชดเชยเวลาชำระหนี้ เปลี่ยนสถานที่ชำระหนี้ มอบให้ผู้อื่นรับชำระหนี้แทน รับชำระหนี้อย่างอื่น เพิ่มหนี้ ลดหนี้ หรือกรณี อื่นที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งไม่ถือว่าเป็นการแปลงหนี้ใหม่ แต่เป็นเพียงเจตนาจะเปลี่ยนแปลงหนี้เดิม ไม่ ใช้อยกเลิกหนี้เดิม โดยถือตามหนี้ใหม่ เว้นแต่จะมีการแสดงเจตนาแจ้งชัดว่า เป็นการแปลงหนี้ใหม่³³

การโอนเครดิตออฟเครดิต ผู้รับประโยชน์คนแรกและธนาคารมิได้มีเจตนา ที่จะระงับหนี้เดิม ซึ่งธนาคารผู้เปิดเครดิตมีต่อผู้รับประโยชน์คนแรก และมาบังคับตามหนี้ใหม่ตาม เครดิตที่ธนาคารโอนไปให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง ทั้งนี้เพราะเจตนาของผู้รับประโยชน์คนแรก ในการร้องขอให้ธนาคารโอนเครดิตให้แก่บุคคลภายนอก ซึ่งเป็น supplier ของตนนั้น มีเพื่อ การสนับสนุนทางการเงินแก่ผู้รับประโยชน์คนแรกในสัญญาซื้อขาย ที่เขามีอยู่กับผู้รับประโยชน์ คนที่สอง (financing the supply contract) และเพื่อปกปิดมิให้ผู้ซ้อปลายทาง และผู้รับ ประโยชน์คนที่สอง (supplier) ได้รู้จักกัน คู่กรณีในการโอนเครดิตออฟเครดิต จึงมิได้มี

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 469-470.

เจตนาที่จะระงับหนี้เดิมที่ธนาคารมีอยู่ต่อผู้รับประโยชน์คนแรกแต่อย่างใด นอกจากนี้ U.C.P. มาตรา 54(f) ยังได้รับรองสิทธิของผู้รับประโยชน์คนแรกที่จะได้รับเงินจากธนาคารในจำนวนเงินส่วนที่เหลืออยู่จากการโอนเครดิต ถ้าหากผู้รับประโยชน์คนแรกได้ยื่นใบกำกับสินค้า และตัวแลกเงินของตน เพื่อสับเปลี่ยนกับใบกำกับสินค้าและตัวแลกเงินของผู้รับประโยชน์คนที่สองแล้ว

4.4.3 ต้องมีหนี้ใหม่เกิดขึ้นแทนหนี้เดิม

การเปลี่ยนแปลงหนี้ใหม่ เป็นเรื่องที่หนี้เดิมต้องระงับไปแล้วเกิดหนี้ใหม่เกิดขึ้นมาแทน มาตรา 351 ของ ป.พ.พ. ได้บัญญัติไว้ว่า "ถ้าหนี้หนึ่งจะพึงเกิดขึ้นเพราะแปลงหนี้ใหม่หนึ่งมิได้เกิดขึ้นก็ตั้งได้ยกเลิกเสียเพราะมูลแห่งหนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันมีรัฐถึงคุณก็ตั้ง ท่านว่าหนี้เดิมยังหาระงับไปไม่" จะเห็นได้ว่าการแปลงหนี้ใหม่นั้น มีความสัมพันธ์กันระหว่างหนี้เดิมและหนี้ใหม่ หนี้เดิมและหนี้ใหม่เป็นเหตุและผลซึ่งกันและกัน ถ้าคู่กรณีได้มีเจตนาจะให้หนี้เดิมระงับไป ก็จะไม่เป็นการแปลงหนี้ใหม่ หรือถ้าหนี้ใหม่ไม่เกิดขึ้น หนี้เดิมก็จะไม่ระงับ³⁴

ส่วนการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น การเกิดหนี้ใหม่คือ เครดิตใหม่ที่โอนไปให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สองนั้น ไม่มีผลทำให้หนี้เก่าหรือเครดิตเดิมที่ผู้ขายเป็นผู้รับประโยชน์นั้นระงับไปแต่อย่างใดไม่ แต่หนี้เก่ายังคงมีอยู่และใช้ควบคู่ไปกับการเกิดของหนี้ใหม่ การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต จึงไม่ใช้การแปลงหนี้ใหม่ตาม ป.พ.พ.

โดยสรุปการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตตามที่ U.C.P. ได้บัญญัติไว้นั้น ไม่อาจปรับได้กับลักษณะทางกฎหมายของการแปลงหนี้ใหม่ตาม ป.พ.พ. ได้ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลสำคัญ 2 ประการ ประการแรก การแปลงหนี้ใหม่นั้น คู่กรณีที่เกี่ยวข้องต้องมีเจตนาที่จะให้หนี้เก่าระงับและบังคับตามหนี้ใหม่ เจตนาเช่นว่านี้ต้องชัดแจ้งและไม่เคลือบคลุม แต่การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น ธนาคารผู้โอนเครดิตและผู้รับประโยชน์คนแรก มิได้มีเจตนาที่จะให้เลตเตอร์ออฟเครดิตฉบับใหม่นั้นโอนไปให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง เป็นเพียงเครดิตเดียวที่ใช้บังคับ และให้ถือว่า เครดิตเดิมระงับไป ทั้งนี้เพราะ U.C.P. ก็ยังให้สิทธิแก่ผู้รับประโยชน์คนแรก ที่จะได้รับเงินตามเครดิตเมื่อได้ยื่นใบกำกับสินค้าและตัวแลกเงินของตน เพื่อสับเปลี่ยนกับใบกำกับสินค้าและตัวแลกเงินของผู้รับประโยชน์คนที่สอง และประการที่สอง การแปลงหนี้ใหม่นั้น เป็นการระงับหนี้เดิมและก่อให้เกิดหนี้ใหม่ การเกิดหนี้ใหม่และการระงับหนี้เดิม เป็นเหตุและผลซึ่งกันและกัน แต่การ

³⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 482-483.

โอนเลตเตอร์ออฟเครดิต ก่อให้เกิดหนี้ใหม่คือ เครดิตที่โอนไปให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง แต่ก็ไม่มียผลเป็นการระงับหนี้เดิมที่ธนาคารมีอยู่ตามเครดิตเดิมแต่อย่างใด ดังนั้นบทบัญญัติของ ป.พ.พ. ในเรื่องผลของการแปลงหนี้ใหม่ที่ถือว่าหนี้เดิมระงับ มีผลทำให้ลูกหนี้ไม่อาจยกข้อต่อสู้ที่มีอยู่ต่อเจ้าหนี้เดิมนั้นต่อสู้เจ้าหนี้ใหม่ นั้น ไม่อาจนำมาปรับใช้กับผลของการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตได้

จากการเปรียบเทียบ การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตกับหลักกฎหมายตาม ป.พ.พ. ในเรื่อง การโอนตราสารเปลี่ยนมือ สัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก การโอนสิทธิเรียกร้อง และการแปลงหนี้ใหม่ ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้นทำให้เห็นได้ว่าการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต ไม่เข้าลักษณะทางกฎหมายหนึ่งลักษณะใด ตามที่ ป.พ.พ. บัญญัติไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น ผู้รับประโยชน์ไม่อาจกระทำได้ด้วยตนเอง ไม่ว่าจะโอนการสลักหลังและส่งมอบเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น หรือทำเป็นสัญญาโอนสิทธิของผู้รับประโยชน์คนแรก ที่มีอยู่ในเลตเตอร์ออฟเครดิตให้ผู้รับประโยชน์คนที่สองเข้ามาทำหน้าที่แทน หากแต่การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นจะต้องอาศัยการกระทำของธนาคารด้วยการออกเครดิตฉบับใหม่ให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง แต่ถึงแม้ว่าเลตเตอร์ออฟเครดิตที่มีคำว่า "transferable" จะให้สิทธิแก่ผู้รับประโยชน์คนแรกในการร้องขอให้โอนก็ตาม แต่ธนาคารก็ยังไม่เห็นหน้าที่ต้องโอนตามที่ถูกร้องขอนั้น เว้นแต่ธนาคารนั้นจะได้ให้ความยินยอมไว้โดยชัดแจ้งแล้ว และเมื่อมีการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สองแล้ว ผู้รับประโยชน์คนที่สองก็มีได้สิทธิที่จะเรียกร้องให้ ธนาคารชำระเงินให้แก่ตนโดยตรงในทันทีที่ได้รับโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตมา และผู้รับประโยชน์คนที่สอง ยังมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในเครดิตก่อนจึงจะมีสิทธิได้รับเงินตามเครดิตที่โอนมาให้แก่ตน อย่างไรก็ตาม สิทธิของผู้รับประโยชน์คนแรกที่มีอยู่ในเครดิตเดิมก็ได้หมดไป ผู้รับประโยชน์คนแรก ยังคงมีสิทธิที่จะขอรับเงินส่วนที่เหลืออยู่ตามเครดิต

ด้วยเหตุนี้ จึงอาจกล่าวได้อย่างกว้าง ๆ ว่าลักษณะทางกฎหมายของการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตก็คือ การโอนสิทธิบางประการของผู้รับประโยชน์คนแรกให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง แต่ผู้รับประโยชน์คนที่สองจะบังคับสิทธิเรียกร้องที่ได้รับโอนมาได้ก็ต่อเมื่อได้ยื่นเอกสารต่าง ๆ ที่ถูกต้องตรงตามข้อกำหนดและเงื่อนไขตามที่ระบุไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตแล้ว และผู้รับประโยชน์คนที่หนึ่งยังคงเป็นคู่สัญญาอยู่ในกระบวนการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต มีผลเป็นการโอนทั้งสิทธิและหน้าที่ที่ผู้รับประโยชน์คนแรกมีอยู่ให้ผู้รับประโยชน์คนที่สอง แต่ผู้รับประโยชน์ก็ยังไม่ถูกตัดออกจากกระบวนการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น ดังนั้น คำกล่าวที่ว่า "การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต ไม่อาจปรับเข้ากับลักษณะกฎหมายใด ๆ ได้ โดยเฉพาะ แต่มีลักษณะทางกฎหมายเฉพาะตัวของมันเอง (sui generis)"³⁵ จึงเป็นคำกล่าว

³⁵ Schmitthoff, Transferable Credits, p. 54.

ที่ถูกต้อง การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต จึงมีผลเสมือนเป็นการเปิดเครดิตฉบับใหม่ ำให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง แต่เครดิตฉบับแรกก็ยังคงมีผลบังคับอยู่ มิได้ถูกแทนที่โดยเครดิตฉบับใหม่แต่อย่างใด การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต จึงมีผลทำให้มีเครดิต 2 ฉบับ ใช้ควบคู่กันในสัญญาซื้อขาย 2 ฉบับ สัญญาซื้อขายฉบับแรกเป็นสัญญาระหว่างผู้ซื้อปลายทาง และผู้ขายซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลาง การชำระเงินตามสัญญาซื้อขายนี้เป็นไปโดยเครดิตฉบับแรก ส่วนสัญญาซื้อขายอีกฉบับหนึ่งคือ สัญญาซื้อขายระหว่างพ่อค้าคนกลาง (ผู้ขายเดิม ซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์คนแรก) และผู้เป็น supplier การชำระเงินตามสัญญาซื้อขายฉบับนี้ เป็นไปโดยเครดิตฉบับใหม่ที่โอนไป

4.5 ผลในทางกฎหมายของการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตมีลักษณะทางกฎหมาย โดยเฉพาะของตัวเอง (sui generis) และก่อให้เกิดเครดิตฉบับใหม่ขึ้นอีกฉบับหนึ่ง ซึ่งถูกใช้ควบคู่ไปกับเครดิตฉบับเดิม แต่ปัญหาที่ควรพิจารณาต่อไปอีก 2 ประการคือ (1) นิติสัมพันธ์ของคู่กรณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตมีอยู่อย่างไร และ (2) เครดิตฉบับใหม่มีความเป็นอิสระจากเครดิตฉบับเดิมหรือไม่เพียงใด

4.5.1 นิติสัมพันธ์ของคู่กรณีที่เกี่ยวเนื่องกับการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต

ก่อนที่จะพิจารณาถึงนิติสัมพันธ์ของคู่กรณีที่เกี่ยวเนื่องกับการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นการสมควรที่จะต้องทราบเสียก่อนว่า นิติสัมพันธ์ของคู่กรณีที่เกี่ยวเนื่องกับการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นมีอยู่อย่างไร และเมื่อมีการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตไปแล้วคู่กรณีใหม่ (ผู้รับประโยชน์คนที่สองและธนาคารผู้โอน) มีนิติสัมพันธ์กับคู่กรณีเดิมอย่างไร

ก) นิติสัมพันธ์ของคู่กรณีที่เกี่ยวเนื่องก่อนการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต

คู่กรณีที่เกี่ยวเนื่องกับการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น มีอยู่ด้วยกัน 3 ฝ่ายคือ ผู้ขอเปิดเครดิต (ผู้ซื้อ) ผู้รับประโยชน์ (ผู้ขาย) และธนาคารผู้เปิดเครดิต ดังนั้น นิติสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องจึงมีดังนี้ (1) นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย (2) นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ขอเปิดเครดิต (ผู้ซื้อ) และธนาคารผู้เปิดเครดิต และ (3) นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้เปิดเครดิตและผู้รับประโยชน์ (ผู้ขาย)

(1) นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

เมื่อผู้ซื้อและผู้ขายได้ตกลงทำสัญญาซื้อขายระหว่างกันขึ้น และกำหนดให้ผู้ซื้อชำระราคาสินค้าด้วยการขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตมาให้แก่ผู้ขาย ผู้ซื้อและผู้ขายจึงมักจะกำหนดข้อสัญญาไว้เป็นส่วนหนึ่งของสัญญาซื้อขาย ดังนั้น นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย จึงต้องเป็นไปตามสัญญาซื้อขายดังกล่าว ถ้าสัญญาซื้อขายกำหนดให้ผู้ซื้อทำหน้าที่จัดหาเลตเตอร์ออฟเครดิต โดยให้ธนาคารเปิดไปให้แก่ผู้ขายแล้ว ก็ถือว่าเงื่อนไขดังกล่าวเป็นเงื่อนไขที่ผู้ซื้อต้องปฏิบัติก่อน จึงจะทำการให้ผู้ขายมีหน้าที่ต้องส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อ³⁶ หากสัญญาซื้อขายกำหนดให้ผู้ซื้อขอเปิดเครดิตชนิดใดภายในเวลาเช่นใด ผู้ซื้อก็มีหน้าที่ต้องขอเปิดเครดิตชนิดนั้นภายในเวลานั้น แต่ถ้าสัญญาซื้อขายไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่ผู้ซื้อจะต้องขอเปิดเครดิตมาให้แก่ผู้ขายแล้ว ผู้ซื้อก็มีหน้าที่ต้องขอเปิดเครดิตมาให้แก่ผู้ขายในเวลาอันสมควร³⁷ อนึ่งการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตมาให้แก่ผู้ขายนั้น ไม่ถือเป็นการชำระราคาที่เกิดขึ้น อันจะทำให้ผู้ซื้อหลุดพ้นจากหน้าที่ในการชำระราคาตามสัญญาซื้อขาย ดังนั้นถ้าธนาคารผู้เปิดเครดิตปฏิเสธการการจ่ายเงินแล้ว ผู้ขายก็ย่อมมีสิทธิฟ้องให้ผู้ซื้อรับผิดชอบตามสัญญาซื้อขายได้³⁸

(2) นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ขอเปิดเครดิต (ผู้ซื้อ) และธนาคารผู้เปิดเครดิต

เมื่อสัญญาซื้อขายระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย มีข้อกำหนดให้ผู้ซื้อทำหน้าที่จัดหาเครดิตจากธนาคารให้แก่ผู้ขาย เพื่อชำระราคาสินค้า ผู้ซื้อจึงต้องไปติดต่อขอให้ธนาคารเปิดเครดิต เพื่อประโยชน์ของผู้ขาย ซึ่งโดยปกติธนาคารให้ผู้ซื้อยื่นคำขอเปิดเครดิต ถ้าธนาคารตกลงที่จะเปิดเครดิต เพื่อประโยชน์แก่ผู้ขายแล้ว ขอเปิดเครดิตของผู้ซื้อดังกล่าวจะก่อให้เกิดความผูกพันระหว่างผู้ซื้อและธนาคาร และก่อให้เกิดสัญญาที่เรียกว่า "สัญญาค่าขอเปิดเครดิต" ซึ่งตามสัญญานธนาคารมีหน้าที่เปิดเครดิต เพื่อประโยชน์แก่ผู้ขาย และมีสิทธิได้รับเงินคืนจากผู้ซื้อ ตามจำนวนเงินในเครดิตหรือในตัวแลกเงินของผู้ขาย ที่ธนาคารได้จ่ายล่วงหน้าให้แก่ผู้ขาย และ

³⁶ Davis, The Law Relating to Commercial Letters of Credits, p. 44.

³⁷ Ibid., pp. 44-45.

³⁸ ดู อลิษฐา ทวีทิพย์, "หลักการคุ้มครองสิทธิของคู่กรณีที่เกี่ยวข้องกับเครดิตที่มีเอกสารประกอบในทางการค้า", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), หน้า 61-62. และ อรจิรา ตั้งวงศ์สอดอึ้ง, สิทธิของผู้ขายที่มีต่อธนาคารและผู้ซื้อในการซื้อขายระหว่างประเทศ เมื่อธนาคารไม่ชำระหนี้ตามเลตเตอร์ออฟเครดิต, หน้า 158-170.

ธนาคารมีสิทธิได้รับค่าธรรมนิยม (Cominon) ในการเปิดเครดิตดังกล่าวจากผู้ซื้อด้วย³⁰

ในการยื่นคำขอเปิดเครดิต ผู้ซื้อสามารถกำหนดคำสั่งแก่ธนาคารและกำหนดรายละเอียดของเอกสารประกอบอื่น ๆ ที่ต้องการ เพื่อให้ธนาคารตรวจสอบความถูกต้อง ก่อนที่จะจ่ายเงินหรือรับรองตั๋วแลกเงินให้แก่ผู้ขาย และธนาคารก็มีหน้าที่จะต้องออกเครดิตให้ตรงตามคำสั่งของผู้ซื้อ และธนาคารจะต้องยึดถือปฏิบัติตามเงื่อนไขของเครดิตและตามคำสั่งของผู้ซื้อเท่านั้น ธนาคารจึงจะมีสิทธิที่จะได้รับชดใช้เงินคืนจากผู้ซื้อ โดยในการปฏิบัติตามหน้าที่ของธนาคาร ธนาคารมีหน้าที่ต้องตรวจสอบเอกสารให้ตรงตามข้อกำหนด และเงื่อนไขที่ระบุไว้ในเครดิตอย่างเคร่งครัด (ตามหลัก strict compliance ของ U.C.P. มาตรา 4 และ 15) แต่หน้าที่ของธนาคารที่ต้องยึดมั่นต่อคำสั่งของผู้ซื้ออย่างเคร่งครัดจำกัดเฉพาะที่เกี่ยวกับเอกสารเท่านั้น โดยธนาคารจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับตัวสินค้า และไม่คำนึงถึงข้อโต้แย้งใด ๆ ที่คู่กรณีมีอยู่ตามสัญญามูลแห่งหนึ่ง (ตามหลัก independence หรือ autonomy ของ U.C.P. มาตรา 3 และ 6)

(3) นิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิตและผู้รับประโยชน์ (ผู้ขาย)

เมื่อธนาคารตกลงเปิดเครดิต เพื่อประโยชน์ของผู้ขายตามคำขอเปิดเครดิตของผู้ซื้อแล้ว หลังจากนั้นเมื่อธนาคารหรือตัวแทนของธนาคารได้บอกกล่าวการเปิดเครดิตไปยังผู้ขายแล้ว ก็ก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารและผู้ขาย ในลักษณะที่ธนาคารมีความผูกพันที่จะต้องชำระเงินแก่หรือรับรองตั๋วแลกเงินของผู้ขาย ตามภาระผูกพันหรือหน้าที่กำหนดในเครดิต เมื่อผู้ขายนำเอกสารที่ระบุไว้ถึงในเครดิตมายื่นต่อธนาคาร หนังสือหรือหน้าที่ของธนาคารนี้เป็นหน้าที่เกิดขึ้นตามเครดิต ซึ่งแตกต่างหากจากนิติสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญาที่เกี่ยวข้องนั้นตามที่กล่าวข้างต้น ดังนั้น ผู้ซื้อจึงไม่มีสิทธิเข้าไปแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ตามสัญญาระหว่างธนาคารกับผู้ขาย หนังสือหรือหน้าที่ของธนาคารเป็นหน้าที่ฝ่ายเดียว ในลักษณะของสัญญาไม่ต่างตอบแทนหรือสัญญาฝ่ายเดียว เนื่องจากผู้ขาย ซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์ตามเครดิตไม่มีหน้าที่ตามสัญญาต่อธนาคารที่จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของเครดิตให้ครบถ้วน เพราะการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของเครดิต เพียงแต่ทำให้ผู้ขายสูญเสียสิทธิที่จะยืนยันให้ธนาคารชำระเงิน รับรอง หรือรับซื้อตั๋วแลกเงินของตนเท่านั้น กล่าวคือ หากผู้ขายและธนาคารไม่มีสิทธิฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายอย่างไรจากผู้ขาย นิติสัมพันธ์หรือความผูกพันระหว่างธนาคารและผู้ขายจะเป็นไปตามข้อตกลงและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในเครดิตเท่านั้น การ

³⁰ อรรถิรา ตั้งวงศ์ยอดยิ่ง, สิทธิของผู้ขายที่มีต่อธนาคารและผู้ซื้อในกรณีการซื้อขายระหว่างประเทศ เมื่อธนาคารไม่ชำระหนี้ตามเลตเตอร์ออฟเครดิต, หน้า 63.

ตีความข้อตกลงและเงื่อนไขของเครดิต จึงต้องพิจารณาจากข้อสัญญาในเครดิตเพียงอย่างเดียว โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาข้อตกลงและเงื่อนไขของสัญญาซื้อขายระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ซึ่งเป็นสัญญา มูลหนี้หรือมูลฐานแห่งเครดิตนั้น หรือพฤติการณ์อื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดการเปิดเครดิต⁴⁰

อนึ่งในบางกรณีการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิต จะเกี่ยวข้องกับคู่กรณีฝ่ายที่สี่ด้วย คือ ธนาคารผู้ติดต่อในประเทศของผู้ขาย ธนาคารผู้ติดต่อในประเทศของผู้ขายนี้อาจทำหน้าที่เป็น ธนาคารผู้ยืนยันเครดิต ธนาคารผู้แจ้งเครดิต ธนาคารผู้จ่ายเงินตามเครดิต ธนาคารผู้รับรองตัว แลกเงินตามเครดิต หรือธนาคารผู้รับซื้อลดตัวแลกเปลี่ยนของผู้ขายก็ได้ ตามปกติธนาคารผู้ติดต่อเข้ามาเกี่ยวข้องกับเลตเตอร์ออฟเครดิตตามคำสั่งของธนาคารผู้เปิดเครดิต ซึ่งอยู่ในประเทศผู้ซื้อ ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิต และธนาคารผู้ติดต่อ เป็นลักษณะของตัวการ ตัวแทน^{*} ดังนั้น เมื่อธนาคารผู้ติดต่อได้จ่ายเงินใด ๆ ให้แก่ผู้รับประโยชน์แล้ว ธนาคารผู้เปิดเครดิตยังต้องชดใช้เงินคืนให้แก่ธนาคารผู้ติดต่อนั้น⁴¹

โดยปกติแล้วธนาคารผู้ติดต่อจะถูกร้องขอให้เข้ามาดำเนินการในเครดิต โดยธนาคารผู้เปิดเครดิต แม้ในกรณีที่ผู้ซื้อจะเป็นผู้เลือกธนาคารผู้ติดต่อ โดยระบุไว้ในเครดิตเอง ผู้ซื้อก็ได้เป็นผู้ติดต่อแจ้งให้ธนาคารผู้ติดต่อทราบโดยตรง ดังนั้น จึงไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญา ระหว่างผู้ซื้อและธนาคารผู้ติดต่อ⁴²

ส่วนนิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารผู้ติดต่อและผู้ขายนั้น จะขึ้นอยู่กับฐานะของ ธนาคารผู้ติดต่อ ถ้าธนาคารผู้ติดต่อทำหน้าที่ในฐานะเป็นธนาคารผู้ยืนยันเครดิตแล้ว ธนาคารผู้ติดต่อนั้น ก็จะมีความสัมพันธ์ทางสัญญาโดยตรงกับผู้ขาย โดยธนาคารผู้ยืนยันเครดิตจะมีพันธะผูกพันในการชำระเงินให้แก่ผู้ขายเหมือนกันกับความผูกพันที่ธนาคารผู้เปิดเครดิตมีต่อผู้ขาย^{**}

⁴⁰ เรืองเดชะวักกัน, หน้า 65-66.

⁴¹ Gutteridge and Megrah, The Law of Bankers' Commercial Credits, p. 6.

* โปรดดู U.C.P. มาตรา 11(d) และมาตรา 16

⁴² อุลิตซา, หลักการคุ้มครองสิทธิของคู่กรณีที่เกี่ยวกับเครดิตที่มีเอกสารประกอบในทางการค้า, หน้า 105.

** ดูมาตรา 10(a) และ (b) ของ U.C.P.

ส่วนในกรณีที่ธนาคารผู้ติดต่อทำหน้าที่อื่น ๆ นอกจากการยื่นยื่นเครดิตแล้ว ธนาคารผู้ติดต่อเหล่านั้น มิได้เป็นผู้สัญญาโดยตรงกับผู้ขาย ในกรณีที่ธนาคารผู้ติดต่อดำเนินการในฐานะเป็นธนาคารผู้แจ้งเครดิต ธนาคารผู้แจ้งเครดิตมีเพียงหน้าที่แจ้งให้ผู้ขายทราบถึงการเปิดเครดิตของธนาคารผู้เปิดเครดิตเท่านั้น แม้แต่ในกรณีที่ธนาคารผู้แจ้งเครดิตจะระบุให้ผู้ขายยื่นเอกสารต่าง ๆ ต่อตนเอง ซึ่งทำให้ธนาคารผู้แจ้งเครดิตกลายเป็นธนาคารผู้รับมอบเอกสารด้วยก็ตาม แต่ธนาคารผู้แจ้งเครดิต ก็มีได้ถูกคาดหวังให้รับผิดชอบต่อผู้ขาย เนื่องจากธนาคารผู้แจ้งเครดิตได้กระทำตามคำสั่งโดยชัดแจ้งของธนาคารผู้เปิดเครดิต โดยธนาคารผู้แจ้งเครดิตไม่มีความสัมพันธ์ใด ๆ เป็นส่วนตัวต่อผู้ขาย นอกจากนั้น U.C.P. ก็มีได้มีบทบัญญัติว่าธนาคารผู้ติดต่อในฐานะธนาคารผู้แจ้งเครดิตต้องรับผิดชอบต่อผู้ขายโดยตรงด้วย⁴³

ในกรณีที่ธนาคารผู้ติดต่อ ทำหน้าที่เป็นธนาคารผู้จ่ายเงิน ธนาคารผู้รับรองตัวแลกเปลี่ยน หรือธนาคารผู้รับซื้อลดตัวแลกเปลี่ยนตามเครดิตนั้น ธนาคารผู้ติดต่อเหล่านี้ ยังไม่มีความผูกพันที่จะต้องกระทำการเช่นนั้น ตามที่ได้รับการแต่งตั้ง (nomination) U.C.P. บัญญัติไว้ชัดเจนว่าการแต่งตั้งให้ธนาคารผู้ติดต่อทำการใด ๆ นั้น เป็นเพียงการมอบอำนาจ (authorise) ให้ธนาคารเหล่านั้น มีอำนาจกระทำการได้ และธนาคารผู้เปิดเครดิตจะจ่ายเงินคืนให้ธนาคารนั้นในภายหลัง* ดังนั้น ก่อนที่ธนาคารผู้ติดต่อจะตกลงจ่ายเงิน, รับรองตัวแลกเปลี่ยนหรือรับซื้อลดตัวแลกเปลี่ยนให้แก่ผู้ขายนั้น ธนาคารผู้ติดต่อนั้นก็ไม่มีนิติสัมพันธ์กับผู้ขายแต่อย่างใด

ข) นิติสัมพันธ์ของคู่กรณีภายหลังมีการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตไปให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สองนั้น มิได้ทำให้เครดิตเดิมที่ผู้ขายเป็นผู้รับประโยชน์อยู่ระงับไป แต่อย่างไรก็ดี ดังนั้นในส่วนนี้จะวิเคราะห์ถึงนิติสัมพันธ์ของคู่กรณีในเครดิตเดิมว่าเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการโอนเครดิตหรือไม่ หลังจากนั้นจะวิเคราะห์ต่อไปว่านิติสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีเดิม และคู่กรณีใหม่ (ธนาคารผู้โอนเครดิต และผู้รับประโยชน์คนที่สอง) นั้น มีอยู่อย่างไร

(1) นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

⁴³ คู่อลิติซา ท้าวทิพย์, หลักการค้ากรมครองสิทธิของคู่กรณีที่เกี่ยวข้องกับเครดิตที่มีเอกสารประกอบในทางการค้า, หน้า 116 และ 118.

* U.C.P. มาตรา 11(c) และ (d)

นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ที่มีอยู่ตามสัญญาซื้อขายนั้น ยังคงเหมือนเดิม ไม่ถูกเปลี่ยนแปลงโดยการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตแต่อย่างใด การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต มิได้มีผลทำให้ผู้รับประโยชน์คนที่สอง เข้ามาเป็นคู่สัญญา ในสัญญาซื้อขายที่ผู้ขายมีอยู่กับผู้ซื้อแต่อย่างใด ผู้ขายยังคงมีความรับผิดชอบต่อผู้ซื้อเหมือนเดิม หากผู้ซื้อไม่ได้รับการส่งมอบสินค้าตามที่ตกลงซื้อขายกับผู้ขาย และไม่ว่าการไม่สามารถส่งมอบสินค้าดังกล่าวจะเกิดจากความผิดของผู้รับประโยชน์คนที่สองหรือไม่

(2) นิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิต และผู้ขอเปิดเครดิต (ผู้ซื้อ)

ในทำนองเดียวกัน นิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิตและผู้ขอเปิดเครดิต ตามสัญญาคำขอเปิดเครดิต ย่อมไม่ถูกกระทบกระเทือนจากการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตไปให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง ผู้ซื้อยังคงมีหน้าที่จ่ายเงินคืนให้แก่ธนาคารตราใบที่เอกสารที่ธนาคารได้รับมานั้นถูกต้องและครบถ้วนตามที่ผู้ซื้อของธนาคารได้ตกลงกันไว้ ผู้ซื้อจะอ้างว่าเอกสารดังกล่าวไม่ได้รับมาจากผู้ขาย ซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์คนแรก แต่ได้รับมาจากผู้รับประโยชน์คนที่สอง และจะปฏิเสธที่จะจ่ายเงินคืนให้แก่ธนาคารไม่ได้

(3) นิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิตและผู้รับประโยชน์คนแรก (ผู้ขาย)

การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต มีผลเปลี่ยนแปลงนิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิตและธนาคารผู้ยืนยันเครดิต (ถ้ามี) กับผู้รับประโยชน์คนแรก (ผู้ขาย) จริงอยู่ที่การโอนเครดิตไม่มีผลทำให้เครดิตเดิมระงับไป ธนาคารผู้เปิดเครดิตและธนาคารผู้ยืนยันเครดิต (ถ้ามี) ยังคงมีพันธะผูกพันที่จะต้องชำระเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์คนแรก แต่พันธะผูกพันของธนาคารผู้เปิดเครดิตและธนาคารผู้ยืนยันเครดิต ย่อมเปลี่ยนแปลงไป เพราะการโอนเครดิต กล่าวคือ พันธะผูกพันดังกล่าว ย่อมจำกัดอยู่แค่เพียงการใช้เงินให้แก่ผู้รับประโยชน์คนแรก ตามจำนวนเงินที่เหลืออยู่ จากการโอนเท่านั้น และมีเงื่อนไขข้ออยู่ว่า ผู้รับประโยชน์คนที่สองจะต้องยื่นเอกสารที่ถูกต้องครบถ้วนตามข้อกำหนด และเงื่อนไขที่ระบุไว้ในเครดิต และผู้รับประโยชน์คนแรกต้องยื่นใบกำกับสินค้าและตัวแลกเงินของตน เพื่อสับเปลี่ยนกับใบกำกับสินค้าและตัวแลกเงินของผู้รับประโยชน์คนที่สองด้วย การเปลี่ยนแปลงนิติสัมพันธ์เช่นนี้ ย่อมถือเอาได้จากการที่ผู้รับประโยชน์คนแรกยื่นคำร้องขอให้ธนาคารโอนเครดิต และธนาคารได้ตกลงโอนเครดิตตามที่ถูกร้องขอ ในกรณีที่ธนาคารผู้โอนเป็นธนาคารอื่น นอกจากธนาคารผู้เปิดเครดิต ต้องถือว่าธนาคารนั้นได้รับมอบอำนาจจากธนาคารผู้เปิดเครดิต ให้ทำการโอนเครดิตได้ ทั้งนี้เพราะธนาคารผู้เปิดเครดิตได้ระบุไว้ในเครดิตว่า "transferable" ดังนั้น จึงต้องถือว่าธนาคารผู้เปิดเครดิตและผู้รับประโยชน์คนแรกได้ตกลงเปลี่ยนแปลงแก้ไขนิติสัมพันธ์ที่มีอยู่เดิม

เมื่อเลตเตอร์ออฟเครดิตได้ออนไปให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง คู่กรณีใหม่ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับ ธนาคารผู้โอนและผู้รับประโยชน์คนที่สอง และทำให้เกิดมีนิติสัมพันธ์ใหม่เกิดขึ้นคือ

(4) นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้รับประโยชน์คนแรกและผู้รับประโยชน์คนที่สอง

นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้รับประโยชน์คนแรก (ผู้ขายเดิม) และผู้รับประโยชน์คนที่สอง (supplier) ส่อมเป็นไปตาม supply contract และมีลักษณะเช่นเดียวกับนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ขอเปิดเครดิต (ผู้ขอปลายทาง) และผู้ขายเดิมตามสัญญาซื้อขาย ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น กล่าวคือ ผู้รับประโยชน์คนแรก (ผู้ขายเดิม) ต้องดำเนินการจัดหาเลตเตอร์ออฟเครดิตให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สองภายในกำหนดเวลาที่ระบุไว้ใน supply contract หรือภายในเวลาอันสมควร การที่ผู้รับประโยชน์คนแรกร้องขอให้ธนาคารโอนเครดิตให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง และธนาคารก็ได้ตกลงโอนเครดิตให้ตามนั้น ส่อมถือได้ว่าผู้รับประโยชน์คนแรกได้ทำตามภาระหน้าที่ในการจัดหาเครดิตให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง ตามที่ระบุไว้ใน supply contract แล้ว หากผู้รับประโยชน์คนที่สองไม่จัดส่งสินค้าลงเรือ ตามที่ได้ตกลงไว้กับผู้รับประโยชน์คนแรกแล้ว ผู้รับประโยชน์คนที่สองก็ต้องรับผิดชอบผู้รับประโยชน์คนแรก ในฐานะเป็นผู้ผิดสัญญาตาม supply contract แต่ถ้าผู้รับประโยชน์คนแรกร้องขอต่อธนาคารแล้ว ธนาคารปฏิเสธไม่ยอมโอนเครดิตให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง ดังนั้นก็ถือว่าผู้รับประโยชน์คนแรกได้ทำผิดภาระหน้าที่ที่มียุอยู่เช่นกัน

อนึ่ง ผู้รับประโยชน์คนที่สอง ส่อมไม่มีนิติสัมพันธ์กับผู้ขอปลายทาง ดังนั้น ถ้าผู้รับประโยชน์คนแรกไม่สามารถจัดส่งสินค้าลงเรือ ตามที่ได้ตกลงไว้กับผู้รับประโยชน์คนแรก และสิ่งนี้ส่งผลทำให้ผู้ขอปลายทางไม่ได้รับสินค้าด้วยเช่นกัน ดังนั้นผู้รับประโยชน์คนที่สอง ก็ไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ขอปลายทางแต่อย่างใด คงรับผิดชอบผู้รับประโยชน์คนแรกเท่านั้น แต่ผู้รับประโยชน์คนแรก ส่อมต้องรับผิดชอบต่อผู้ขอโอน

(5) นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้รับประโยชน์คนแรก และธนาคารผู้โอนเครดิต ซึ่งไม่ใช่ธนาคารผู้เปิดเครดิต

ดังที่ได้กล่าวมาในบทที่ 5 หัวข้อ 5.2 ว่า ธนาคารผู้โอนนั้น อาจไม่ใช่ธนาคารผู้เปิดเครดิตก็ได้ แต่อาจเป็นธนาคารผู้ติดต่อที่ทำหน้าที่เป็นธนาคารผู้จ่ายเงิน หรือธนาคารผู้รับรองเครดิต หรือธนาคารผู้มั่งสิทธิ์รับชดเชยตัวแลกเงิน ก่อนที่ธนาคารผู้ติดต่อ ซึ่งเป็นธนาคารผู้จ่ายเงิน ธนาคารผู้รับรองตัวแลกเงิน หรือธนาคารผู้มั่งสิทธิ์รับชดเชยตัวแลกเงิน จะตกลงโอนเครดิตตามผู้รับประโยชน์คนแรกร้องขอนั้น ธนาคารผู้ติดต่อเหล่านั้นมิได้อนิติสัมพันธ์กับผู้รับ

ประโยชน์คนแรกแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะมาตรา 11 (c) ของ U.C.P. กำหนดไว้ว่า การที่ธนาคารผู้เปิดเครดิตแต่งตั้ง (nominate) ให้ธนาคารใดทำหน้าที่จ่ายเงิน รับรองตั๋วแลกเงิน หรือรับซื้อลดตั๋วแลกเงิน ไม่ได้ทำให้ธนาคารนั้นมีภาระหน้าที่ต้องทำตามนั้น ดังนั้น แม้ว่าผู้รับประโยชน์จะได้ยื่นเอกสารที่ถูกต้องและครบถ้วน ตามที่เครดิตต้องการก็ตาม ธนาคารที่ได้รับแต่งตั้ง และยังไม่ได้ตกลงทำตามนั้น อาจปฏิเสธไม่จ่ายเงิน รับรองตั๋วแลกเงิน หรือรับซื้อลดตั๋วแลกเงินก็ได้ เพราะยังไม่ได้เป็นคู่สัญญาโดยตรงในกระบวนการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิต

แต่ในกรณีที่ผู้รับประโยชน์คนแรกร้องขอ และธนาคารผู้ติดต่อนั้นตกลงที่จะเป็นผู้โอนเครดิต ดังนั้น สัญญาระหว่างผู้รับประโยชน์คนแรกและธนาคารผู้โอนย่อมเกิดขึ้น นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้รับประโยชน์คนแรก และธนาคารผู้โอน จึงย่อมเป็นไปตามสัญญาคำขอโอนเครดิตเช่นนั้น และเมื่อธนาคารผู้ติดต่อนั้นได้โอนเครดิตไปให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สองแล้ว ธนาคารผู้ติดต่อนั้น ย่อมเปลี่ยนสถานะมาเป็นคู่สัญญาโดยตรง และไม่อาจปฏิเสธไม่กระทำการตามที่ธนาคารผู้เปิดเครดิตได้แต่งตั้งให้จ่ายเงิน, รับรองตั๋ว หรือรับซื้อลดตั๋ว ได้อีกต่อไป หากธนาคารนั้นปฏิเสธไม่จ่ายเงิน หรือรับรองตั๋ว หรือรับซื้อลดตั๋ว แล้วแต่กรณี เมื่อมีการยื่นเอกสารที่ครบถ้วนตามเครดิตแล้ว ผู้รับประโยชน์คนแรก ย่อมมีสิทธิฟ้องร้องธนาคารนั้นให้รับผิดชอบได้

(6) นิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิตและผู้รับประโยชน์คนที่สอง

ในกรณีที่ธนาคารผู้เปิดเครดิต เป็นผู้ทำการโอนเครดิตด้วยตนเอง นิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิตและผู้รับประโยชน์คนที่สอง ย่อมเกิดขึ้นตามเครดิตที่โอนมานั้น แต่ปัญหาเกิดขึ้นในกรณีที่ธนาคารผู้เปิดเครดิตไม่ได้เป็นผู้โอนเครดิตนั้น แต่ธนาคารอื่นเป็นธนาคารที่ทำการโอนเครดิตเช่นนั้น ธนาคารผู้เปิดเครดิตจะมีนิติสัมพันธ์กับผู้รับประโยชน์คนที่สองหรือไม่ นักนิติศาสตร์มีความเห็นแตกแยกกันอยู่

ความเห็นแรกเห็นว่า นิติสัมพันธ์เช่นนั้นไม่เกิดขึ้น⁴⁴ แต่อีกความเห็นหนึ่งเห็นว่า การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น มีผลทำให้เกิดนิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิตและผู้รับประโยชน์คนที่สอง และมีลักษณะเหมือนกับนิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิตกับผู้รับประโยชน์คนแรก พันธะผูกพันของธนาคารผู้เปิดเครดิตที่มีอยู่ในเครดิตเดิม จึงใช้ได้กับเครดิตที่โอนไปด้วย⁴⁵

⁴⁴Gutteridge and Megrah, The Law of Bankers' Commercial Credits, p. 106.

⁴⁵Jack, Documentary Credits, p. 224.

ผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นที่สอง ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่าเมื่อมีการโอน เลตเตอร์ออฟเครดิตไปให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สองแล้ว นิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารผู้เปิดเครดิต และผู้รับประโยชน์คนที่สองย่อมเกิดขึ้น แม้ว่าธนาคารผู้เปิดเครดิตจะไม่ได้เป็นผู้ทำการโอนเครดิต นั้นเองก็ตาม ทั้งนี้เพราะการที่ธนาคารอื่นทำการโอนเครดิตให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สองไปนั้นก็ เสมือนหนึ่งเป็นการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตฉบับใหม่ให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง และคำว่า "transferable" ที่ธนาคารผู้เปิดเครดิตได้ระบุไว้ นั้น ย่อมเป็นการมอบอำนาจให้ธนาคารใด ๆ ทำการโอนเครดิตนั้นให้แก่บุคคลภายนอกคนใดก็ได้ ไม่เป็นการเฉพาะเจาะจง ดังนั้น พันธะผูกพัน ที่ธนาคารผู้เปิดเครดิตมีอยู่ตามเครดิตเดิม จึงโอนมาเป็นประโยชน์แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สองด้วย ถ้าผู้รับประโยชน์คนแรกได้ยื่นเอกสารที่ถูกต้องครบถ้วน ตามที่เครดิตต้องการแล้ว ธนาคารผู้ติดต่อ ในประเทศของผู้ขายที่ธนาคารผู้เปิดเครดิตได้แต่งตั้งให้เป็นผู้จ่ายเงิน, รับรองตัวแลกเงิน หรือ รับซื้อลดตัวแลกเงิน ได้ปฏิเสธที่จะทำการเช่นนั้น ธนาคารผู้เปิดเครดิตก็จะต้องรับผิดชอบผู้รับ ประโยชน์คนที่สอง

ปัญหาที่สมควรพิจารณาอีกปัญหาหนึ่งก็คือ พันธะผูกพันที่ธนาคารผู้ยืนยันเครดิตมี อยู่ในเครดิตเดิมนั้น จะโอนไปกับเครดิตที่โอนไปด้วยหรือไม่

นักนิติศาสตร์ฝ่ายหนึ่งเห็นว่า เครดิตที่โอนไปย่อมมีสถานะเหมือนเครดิตเดิม พันธะผูกพันของธนาคารผู้ยืนยันเครดิต ที่มีอยู่ตามเครดิตเดิม จึงติดไปกับเครดิตที่โอนไปด้วย⁴⁶ แต่อีกความเห็นหนึ่งเห็นว่า เครดิตที่โอนไปนั้นเป็นเครดิตใหม่ที่มิขึ้นต่อกับเครดิตเดิม พันธะผูกพัน ของธนาคารผู้เปิดเครดิตตามเครดิตเดิม จึงไม่โอนไปเป็นประโยชน์แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง ด้วย⁴⁷ ในเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นแรก เพราะการที่ธนาคารผู้เปิดเครดิตระบุไว้ใน เครดิตว่า "transferable" ธนาคารผู้ยืนยันเครดิต ย่อมคาดหมายได้ว่าเครดิตนั้นอาจถูกโอน ไปให้แก่บุคคลภายนอกได้ การที่ธนาคารนั้นยืนยันยอมผูกพันตนเองทั้ง ๆ ที่รู้ถึงข้อเท็จจริงดังกล่าว ด้วยการยืนยันเครดิตนั้น จึงต้องถือว่าธนาคารนั้นผูกพันตนเอง ไม่เฉพาะแก่ผู้รับประโยชน์คนแรก เท่านั้น แต่ยอมผูกพันตนต่อผู้รับโอนเครดิตนั้นด้วย

(7) นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้รับประโยชน์คนที่สองและธนาคารผู้โอน ซึ่งไม่ใช่
ธนาคารผู้เปิดเครดิต

⁴⁶ Ibid.; Benjamin's Sale of Goods, p.1391.

⁴⁷ Goode, Reflections of Letters of Credit, p. 152.

เมื่อธนาคารผู้ติดต่อซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากธนาคารผู้เปิดเครดิต ให้ทำหน้าที่เป็นธนาคารผู้จ่ายเงิน หรือรับรองตั๋ว หรือรับซื้อลดตั๋ว ได้ทำการโอนเครดิตให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง สัญญาระหว่างธนาคารผู้โอนและผู้รับประโยชน์คนที่สอง ย่อมเกิดมีขึ้น ธนาคารผู้ติดต่อจึงเปลี่ยนสถานะมาเป็นผู้สัญญาโดยตรงกับผู้รับประโยชน์คนที่สอง ดังนั้น เมื่อผู้รับประโยชน์คนที่สองยื่นเอกสารตามที่เครดิตต้องการ ธนาคารผู้ติดต่อก็ต้องรับเอกสารนั้น และตรวจสอบว่าเอกสารนั้นถูกต้องและครบถ้วนตามที่เครดิตระบุไว้หรือไม่ หากถูกต้องและครบถ้วนตามนั้น ธนาคารผู้ติดต่อก็จะต้องจ่ายเงินหรือรับรองตั๋ว หรือรับซื้อลดตั๋ว ตามที่เครดิตระบุไว้

อนึ่งในกรณีที่ธนาคารผู้โอนนั้น ได้โอนเครดิตไปให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง ในต่างประเทศ และได้มอบหมายให้ธนาคารในประเทศของผู้รับประโยชน์คนที่สอง ทำหน้าที่จ่ายเงิน หรือรับรองตั๋ว หรือรับซื้อลดตั๋ว นิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารผู้โอน และธนาคารผู้ติดต่อในประเทศของผู้รับประโยชน์คนที่สองนั้น ก็เป็นไปตามลักษณะของตัวการตัวแทน ในลักษณะเช่นเดียวกับการที่ธนาคารผู้เปิดเครดิตได้แต่งตั้งให้ธนาคารผู้ติดต่อ ทำหน้าที่จ่ายเงิน, รับรองตั๋ว หรือรับซื้อลดตั๋วแลกเงิน ตามเครดิตเดิมก่อนมีการโอนเครดิต⁴⁸

ส่วนนิติสัมพันธ์ระหว่างธนาคารผู้โอนเครดิต และธนาคารผู้เปิดเครดิต ก็ย่อมเป็นไปในลักษณะของตัวการตัวแทนเช่นกัน เมื่อธนาคารผู้โอนเครดิตได้จ่ายเงิน, รับรองตั๋ว หรือรับซื้อลดตั๋ว ให้แก่ผู้รับประโยชน์แล้ว ธนาคารผู้โอนเครดิตนั้น ก็ย่อมมีสิทธิได้รับเงินชดใช้คืน (reimburse) จากธนาคารผู้เปิดเครดิต ผู้เป็นตัวการ

4.5.2 ความเป็นอิสระของเครดิตที่โอนไป

การโอนเครดิตออฟเครดิต มีผลทำให้เกิดเครดิตฉบับใหม่อีกฉบับหนึ่ง แต่เครดิตเดิมก็ยังมิได้ระงับสิ้นไปแต่อย่างใด และยังคงใช้ควบคู่ไปกับเครดิตฉบับใหม่ ปัญหาที่สมควรพิจารณาก็คือ เครดิตฉบับใหม่มีความเป็นอิสระจากเครดิตฉบับเดิมหรือไม่ เพียงใด ปัญหาที่มีความสำคัญต่อการใช้เครดิตออฟเครดิต ชนิดโอนได้อยู่มาก เพราะความเป็นอิสระของเครดิตใหม่ จะก่อให้เกิดผล 2 ประการคือ

ประการแรก หากเครดิตฉบับใหม่มีความเป็นอิสระจากเครดิตฉบับเดิมแล้ว การจ่ายเงินของธนาคารตามเครดิตใหม่ ให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง ต้องพิจารณาจากข้อกำหนด

⁴⁸ Jack, Documentary Credits, p. 224.

และเงื่อนไขที่ระบุไว้ในเครดิตใหม่เท่านั้น ส่วนการจ่ายเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์คนแรกต้องพิจารณาจากข้อกำหนดและเงื่อนไขตามเครดิตเดิม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ แม้ผู้รับประโยชน์คนแรกจะละเลยไม่ยื่นเอกสารของตน เพื่อสับเปลี่ยนกับเอกสารของผู้รับประโยชน์คนที่สอง และทำให้เอกสารที่ผู้รับประโยชน์คนที่สองยื่นไว้นั้น ไม่ถูกต้องตรงตามข้อกำหนดในเครดิตเดิม แต่ถ้าเอกสารที่ผู้รับประโยชน์คนที่สองยื่นมานั้น ถูกต้องครบถ้วนตามเครดิตใหม่แล้ว ธนาคารก็จะต้องจ่ายเงิน รับรองตั๋วฯ หรือรับซื้อลดตั๋วฯ

ประการที่สอง หากเครดิตใหม่มีความเป็นอิสระจากเครดิตเดิมแล้ว ข้อต่อสู้ต่าง ๆ ที่ธนาคารอาจยกขึ้นอ้างต่อผู้รับประโยชน์คนแรกได้ ก็จะยกขึ้นอ้างต่อผู้รับประโยชน์คนที่สองไม่ได้ เช่นสิทธิในการหักกลบลบหนี้ของธนาคารที่มีต่อผู้รับประโยชน์คนแรก จะยกขึ้นอ้างต่อผู้รับประโยชน์คนที่สอง เพื่อปฏิเสธการจ่ายเงินไม่ได้

บทบัญญัติของ U.C.P. ก็ได้ให้คำตอบต่อปัญหาเหล่านี้เลย ในประการแรก มาตรา 54 (f) ของ U.C.P. บัญญัติไว้แต่เพียงว่า ผู้รับประโยชน์คนแรกมีสิทธิยื่นใบกำกับสินค้าและตั๋วแลกเงินของตน เพื่อสับเปลี่ยนกับเอกสารของผู้รับประโยชน์คนที่สอง และมีสิทธิได้รับเงินตามเครดิตในส่วนที่เหลืออยู่ มาตรา 54 (f) ยังบัญญัติถึงผลจากการที่ผู้รับประโยชน์คนแรกจะละเลยไม่ยื่นใบกำกับสินค้า และตั๋วแลกเงินของตนไว้ว่า ธนาคารผู้จ่ายเงิน รับรองตั๋วฯ หรือรับซื้อลดตั๋วฯ อาจส่งเอกสารที่ผู้รับประโยชน์คนที่สองยื่นไว้ต่อธนาคารผู้เปิดเครดิต โดยไม่ต้องรับผิดชอบใด ๆ ต่อผู้รับประโยชน์คนแรก ดังนั้น จะเห็นได้ว่ามาตรา 54 (f) บัญญัติถึงสิทธิของผู้รับประโยชน์คนแรก ในการยื่นเอกสาร เพื่อการสับเปลี่ยนกับเอกสารของผู้รับประโยชน์คนที่สองและบัญญัติถึงผลของการละเลยดังกล่าวเท่านั้น แต่มาตรา 54 (f) มิได้บัญญัติถึงการจ่ายเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สองเลย และไม่มีอนุมาตราใดของมาตรา 54 ที่จะแสดงให้เห็นว่า สิทธิของผู้รับประโยชน์คนที่สอง ในการรับเงินจากธนาคารจะขึ้นอยู่กับ การยื่นเอกสารเพิ่มเติมของผู้รับประโยชน์คนแรกหรือไม่อย่างไร

และในประการที่สอง หลักความเป็นอิสระของเครดิตจากสัญญามูลแห่งหนึ่งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 และมาตรา 6 ของ U.C.P. ก็ไม่ได้ให้คำตอบสำหรับปัญหาเรื่องข้อต่อสู้ที่ธนาคารมีต่อผู้รับประโยชน์คนแรก จะยกขึ้นอ้างต่อผู้รับประโยชน์คนที่สองได้หรือไม่ ทั้งนี้ เพราะหลักความเป็นอิสระตามมาตรา 3 นั้น เป็นเรื่องที่ U.C.P. ห้ามมิให้ธนาคารคำนึงถึงข้อต่อสู้ที่มีอยู่ตามสัญญามูลแห่งหนึ่ง ซึ่งก็คือสัญญาซื้อขายระหว่างผู้ซื้อและผู้รับประโยชน์ และในกรณีที่มีการโอนเครดิต สัญญามูลแห่งหนึ่งก็คือ สัญญาซื้อขายระหว่างผู้รับประโยชน์คนแรก และผู้รับประโยชน์คนที่สอง ส่วนมาตรา 6 นั้น เป็นบทบัญญัติที่ห้ามมิให้ผู้รับประโยชน์อ้างความสัมพันธ์ทางสัญญาระหว่างธนาคารด้วยกันเอง หรือระหว่างผู้ขอเปิดเครดิตและธนาคารผู้เปิดเครดิต นำมาเป็นประโยชน์ในการเรียกให้ธนาคารจ่ายเงินให้กับตนเอง ดังนั้นตามหลักในมาตรา 6 นี้

ธนาคารจะปฏิเสธการจ่ายเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์คนแรก โดยอ้างว่าธนาคารมีสิทธิหักกลบลบหนี้ต่อผู้ซื้อ ซึ่งเป็นผู้ขอเปิดเครดิตไม่ได้ อย่างไรก็ตาม หลักความเป็นอิสระจากสัญญามูลหนี้ ตามมาตรา 3 และมาตรา 6 นั้น มิได้ห้ามธนาคารที่จะยกข้อต่อสู้ที่ธนาคารมีต่อผู้รับประโยชน์นั่นเอง ดังนั้น ถ้าธนาคารมีความเป็นเจ้าหนี้เหนือผู้รับประโยชน์แล้ว ธนาคารก็ย่อมนำหนี้ขึ้นมาหักกลบลบหนี้กับภาระหน้าที่ของธนาคารในการจ่ายเงินตามเครดิตให้แก่ผู้รับประโยชน์ได้* แต่เมื่อเครดิตนั้นได้ออนไปยังผู้รับประโยชน์คนที่สองแล้ว สิทธิในการหักกลบลบหนี้ที่ธนาคารมีอยู่เหนือผู้รับประโยชน์คนแรกนั้น จะยกขึ้นอ้างต่อผู้รับประโยชน์คนที่สองได้หรือไม่ ยังเป็นปัญหาที่น่าสงสัยอยู่ บทบัญญัติของ U.C.P. มาตรา 3 และ 6 ดังกล่าว ไม่อาจนำมาใช้ตีความว่า ธนาคารจะยกข้อต่อสู้ที่มีต่อผู้รับประโยชน์คนแรกขึ้นต่อสู้ผู้รับประโยชน์คนที่สองได้หรือไม่ ทั้งนี้เพราะถ้อยคำที่ใช้ในมาตรา 3 และ 6 นั้น ดูเหมือนจะแสดงได้ว่า ผู้ร่าง U.C.P. มิได้คำนึงถึงกรณีที่เครดิตถูกโอนไปให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง จึงทำให้มาตรา 3 และ 6 ไม่มีข้อความที่พาดพิงถึงการโอนเครดิตไว้เลย

ด้วยเหตุที่ U.C.P. มิได้บัญญัติถึงผลของการโอนเครดิตออฟเครดิตไว้เช่นนั้น นักนิติศาสตร์จึงมีความเห็นแตกแยกออกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายแรก⁴⁰ เห็นว่าการโอนเครดิต มีผลทำให้เกิดเครดิตใหม่ขึ้น และเครดิตใหม่นี้มีความเป็นอิสระจากเครดิตเดิม สิทธิของผู้รับประโยชน์คนที่สองที่จะได้รับเงินตามเครดิตนั้น ไม่ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดและเงื่อนไข ตามที่ระบุไว้ในเครดิตเดิม หากผู้รับประโยชน์คนที่สอง ได้ยื่นเอกสารต่าง ๆ ที่ถูกต้องครบถ้วน ตามข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ระบุไว้ในเครดิตที่โอนมาแล้ว เขาย่อมมีสิทธิได้รับเงินจากธนาคาร แม้ว่าผู้รับประโยชน์คนแรกจะกระทำหรือละเว้นไม่กระทำการใดอันเป็นผลให้ผู้รับประโยชน์คนแรก ไม่มีสิทธิได้รับเงินตามเครดิต เช่น ละเลยไม่ยื่นเอกสารของตนเพิ่มเติม เช่นนี้จะไม่กระทบต่อการจ่ายเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง และในการจ่ายเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สองนั้น ธนาคารจะยกเอาข้อต่อสู้ที่มีต่อผู้รับประโยชน์คนแรกมาอ้างต่อสู้ผู้รับประโยชน์คนที่สองไม่ได้

* ศาลของอังกฤษได้เคยตัดสินไว้ว่า หลักความเป็นอิสระตามที่บัญญัติไว้ใน U.C.P. นั้น มิได้ห้ามธนาคารที่จะยกเอาหนี้ที่ผู้รับประโยชน์มีต่อธนาคาร มาหักกลบลบหนี้กับหนี้ที่จะต้องจ่ายเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์ตามเครดิต ดู *The Hong Kong and Shanghai Banking Corporation v. Kloeckner & Co.* A. G. 2 Lloyds Law Reports [1989] 323.

⁴⁰ Jack, *Documentary Credits*, p. 152. ; Goode, *Reflections on Letters of Credit*, p. 152. ; Kozolchyk, *Commercial Letters of Credit in Americas*, pp. 499-500. ; Larza Sarna, *Letters of Credit : The Law and the Current Practice*, 3rd ed. (Toronto : Carswell, 1989), p. 7-10.

ส่วนนักนิติศาสตร์อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า⁵⁰ เลตเตอร์ออฟเครดิตฉบับใหม่ ที่โอนไปให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สองนั้น ไม่มีความเป็นอิสระอย่างเด็ดขาดจากเครดิตฉบับเดิม ทั้งนี้ เพราะสิทธิของผู้รับประโยชน์คนที่สองนั้น เกิดขึ้นมาจากการที่ผู้รับประโยชน์คนแรกร้องขอต่อธนาคารให้โอนเครดิต สิทธิของผู้รับประโยชน์คนที่สอง จึงเป็นสิทธิที่สืบเนื่องมาจากสิทธิของผู้รับประโยชน์คนแรก และย่อมตกอยู่ภายใต้ข้อต่อข้อใด ๆ ที่ธนาคารอาจยกขึ้นยื่นต่อผู้รับประโยชน์คนแรกด้วย นอกจากนี้ นักนิติศาสตร์ฝ่ายนี้ ยังมีความเห็นว่า แม้ว่าคำว่า "transferable" ซึ่งแสดงถึงความยินยอมของธนาคารผู้เปิดเครดิตต่อการโอนที่จะมีขึ้นในภายหน้า และอาจมีผลตามหลักกฎหมายปิดปาก (estoppel) ทำให้ธนาคารผู้เปิดเครดิตไม่อาจยกข้อต่อข้อใด ๆ ที่มีเหนือผู้รับประโยชน์คนแรก ขึ้นต่อสู้กับผู้รับประโยชน์คนที่สองก็ตาม แต่ผลทางกฎหมายก็ไม่ควรเป็นเช่นนั้น เพราะจะขัดกับหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน ในเมื่อเลตเตอร์ออฟเครดิตไม่ใช่ตราสารเปลี่ยนมือ* สิทธิของผู้รับประโยชน์คนที่สองจึงไม่อาจดีกว่าสิทธิของผู้รับประโยชน์คนแรกได้ นอกจากนี้ ผลของการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตใน transferable credit นั้น แตกต่างผลของการโอนตัวแลกเงินตาม negotiation credit สิทธิของผู้รับโอนตัวแลกเงินตาม negotiation credit นั้น ย่อมดีกว่าสิทธิของผู้โอนตัวแลกเงินก่อน อันเป็นข้อยกเว้นของหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน แต่ผู้รับโอนเครดิต (ผู้รับประโยชน์คนที่สอง) ใน transferable credit ไม่ได้เป็นผู้รับโอนตัวแลกเงิน จากผู้รับประโยชน์คนแรก แต่อย่างไร เพราะผู้รับประโยชน์คนที่สอง ต้องสั่งจ่ายตัวแลกเงินของตนเอง แล้วยื่นพร้อมกับเอกสารต่อธนาคาร ดังนั้น ผู้รับประโยชน์คนที่สองจึงไม่มีสิทธิดีกว่าผู้รับประโยชน์คนแรก

ในเรื่องนี้ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า แม้บทบัญญัติของ U.C.P. จะไม่ได้กล่าวถึงความ เป็นอิสระของเครดิตที่โอนไปนั้นโดยชัดแจ้งก็ตาม แต่หากพิจารณาจากถ้อยคำ และจุดมุ่งหมายของการใช้เลตเตอร์ออฟเครดิตชนิดโอนได้แล้ว จะทำให้ได้รับคำตอบในเรื่องนี้ว่า U.C.P. มุ่งหมายที่จะให้เครดิตที่โอนไปนั้น มีความเป็นอิสระจากเครดิตเดิม สิทธิของผู้รับประโยชน์คนที่สองไม่ขึ้น อยู่กับการปฏิบัติตามข้อกำหนดและเงื่อนไข ที่ระบุไว้ในเครดิตเดิม และไม่ตกอยู่ภายใต้ข้อต่อข้อใด ๆ ที่ธนาคาร อาจยกขึ้นอ้างต่อผู้รับประโยชน์คนแรก ทั้งนี้ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้คือ .

(1) เหตุที่มาตรา 54 (f) บัญญัติถึงสิทธิของผู้รับประโยชน์คนแรกในการยื่นเอกสาร เพื่อการสืบเปลี่ยนกับเอกสารของผู้รับประโยชน์คนที่สอง และผลของการละเลยไม่ใช้

⁵⁰ McGowan, Assignability of Documentary Credits, pp. 678-680.; Dolan, The Law of Letters of Credit, p. 10-19.

* ดูรายละเอียดในหัวข้อ 4.1

สิทธิเช่นนั้น ก็เนื่องมาจากว่ามาตรา 54 (f) มุ่งหมายในเรื่องการปิดบังไม่ให้ผู้รับประโยชน์คนที่สอง และผู้ขอปลายทางไม่รู้จักกันและมีให้บุคคลทั้งสองได้รู้ถึงกำไรของผู้รับประโยชน์คนแรก ในฐานะเป็นพ่อค้าคนกลาง แต่ถ้าผู้รับประโยชน์คนแรกจะเลขไม่ใช้สิทธิยื่นเอกสาร เพื่อการสับเปลี่ยนดังกล่าว มาตรา 54 (f) จึงบัญญัติถึงผลของการที่ชื่อของผู้รับประโยชน์คนที่สอง และกำไรของผู้รับประโยชน์คนแรกจะถูกเปิดเผยแก่ผู้ขอปลายทาง ดังนั้น จึงไม่ควรตีความนอกเหนือจุดมุ่งหมายของการบัญญัติมาตรา 54 (f) ไปได้ว่า สิทธิของผู้รับประโยชน์คนที่สอง ที่จะได้รับเงินตามเครดิต ขึ้นอยู่กับสับเปลี่ยนเอกสาร เพื่อให้เอกสารที่ส่งไปให้แก่ธนาคารผู้เปิดเครดิตถูกต้องครบถ้วนตามข้อกำหนดและเงื่อนไข ตามที่ระบุไว้ในเครดิตเดิม

(2) มาตรา 54 (f) บัญญัติว่า ถ้าผู้รับประโยชน์คนแรกจะเลขไม่ยื่นใบกำกับสินค้า และตัวแลกเงินของตน เพื่อสับเปลี่ยนกับใบกำกับสินค้าและตัวแลกเงินของผู้รับประโยชน์คนที่สองแล้ว ธนาคารผู้จ่ายเงินหรือรับรองตัวฯ หรือธนาคารที่รับซื้อลดตัวแลกเงิน มีสิทธิ "ส่ง (deliver)" เอกสารที่ผู้รับประโยชน์คนที่สองยื่นไว้ไปให้แก่ธนาคารผู้เปิดเครดิตได้โดย ไม่ต้องรับผิดชอบใด ๆ ต่อผู้รับประโยชน์คนแรก ดังนี้ จะสังเกตได้ว่าตัวบทมาตรานี้ ใช้คำว่า "ส่ง (deliver)" แทนที่จะใช้คำว่า "ยื่น (tender หรือ present)" เหมือนกับที่ตัวบทมาตราอื่นได้ใช้* คำว่า "ส่ง" นี้ ย่อมแสดงได้ว่า ธนาคารผู้จ่ายเงินหรือรับรองตัวฯ หรือรับซื้อลดตัวฯ ซึ่งเป็นธนาคารผู้โอนเครดิต** ได้ตรวจสอบเอกสารที่ผู้รับประโยชน์ยื่นมาแล้วว่าถูกต้องครบถ้วนตามข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ระบุไว้ในเครดิตที่โอนไป นอกจากนี้ ธนาคารผู้โอนก็ควรจะมีอำนาจในการตรวจสอบ และจ่ายเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สองแทนธนาคารผู้เปิดเครดิตได้ มิฉะนั้น การโอนเครดิตจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สองมากนัก

(3) ในเมื่อมาตรา 54 (e) สอนให้ผู้รับประโยชน์คนแรกระบุข้อกำหนดและเงื่อนไขในเครดิตที่จะโอนไปให้แตกต่างจากข้อกำหนด และเงื่อนไขในเครดิตเดิมได้บางรายการ และเมื่อผู้รับประโยชน์คนที่สองได้ทำตามข้อกำหนดและเงื่อนไข ที่ผู้รับประโยชน์คนแรกได้กำหนดไว้แล้ว แต่ผู้รับประโยชน์คนแรกกลับจะเลขไม่ยื่นเอกสารเพิ่มเติม เพื่อทำให้ข้อกำหนดและเงื่อนไขในเครดิตเดิมสมบูรณ์ เช่นนั้นแล้วผู้รับประโยชน์คนที่สอง ก็ไม่ควรจะเป็นผู้รับผลร้ายที่จะไม่ได้รับเงินจากธนาคาร อันเนื่องมาจากความผิดของผู้รับประโยชน์คนแรก การจะเลขไม่ยื่นเอกสารเพิ่มเติมของผู้รับประโยชน์คนแรกดังกล่าว จึงควรมีผลทำให้ผู้รับประโยชน์คนแรกหมดสิทธิ

* ดู U.C.P. มาตรา 10 (a), 22 (d), 23 และ 24

** ธนาคารผู้จ่ายเงินหรือรับรองตัวฯ หรือรับซื้อลดตัวฯ เป็นธนาคารผู้โอนเครดิตได้โปรดดูมาตรา 54 (a) ของ U.C.P. และการวิเคราะห์ในหัวข้อที่ 3.2 ของบทที่ 3

ที่จะได้รับเงินส่วนที่เหลือตามเครดิตเท่านั้น แต่ไม่ควรมีผลทำให้ผู้รับประโยชน์คนที่สองหมดสิทธิได้รับเงินจากธนาคารไปด้วย

(4) ผู้รับประโยชน์คนที่สอง ไม่อาจรู้ได้ว่าข้อกำหนดและเงื่อนไขตามที่ระบุไว้ในเครดิตเดิมมีอยู่อย่างไร ทั้งนี้เพราะผู้รับประโยชน์คนแรกย่อมไม่ประสงค์ให้ผู้รับประโยชน์คนที่สองได้รู้จักชื่อของผู้ซื้อปลายทางและราคาสินค้าที่ผู้รับประโยชน์คนแรกจะขายให้กับผู้ซื้อปลายทาง ซึ่งจะปรากฏอยู่ในเครดิตเดิม กฎหมายจึงไม่ควรบังคับให้ผู้รับประโยชน์คนที่สองต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดและเงื่อนไขที่เขาไม่อาจรู้ได้

(5) ผู้รับประโยชน์คนที่สองไม่ได้รับโอนสิทธิมาจากผู้รับประโยชน์คนแรก ทั้งนี้เพราะผู้รับประโยชน์คนแรก ไม่อาจโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สองด้วยตัวของเขาเอง แต่ผู้รับประโยชน์คนแรกต้องร้องขอให้ธนาคารทำการโอน และธนาคารก็ไม่มีหน้าที่จะต้องทำการโอนตามที่ถูกร้องขอ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมไว้โดยชัดแจ้ง ดังนั้นจึงไม่อาจถือว่าผู้รับประโยชน์คนแรก เป็นผู้โอนสิทธิที่มีอยู่ตามเครดิตให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง ดังนั้นหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอนจึงไม่อาจนำมาใช้ได้กับผู้รับประโยชน์คนที่สอง และในเมื่อการโอนเครดิตต้องเกิดจากการกระทำของธนาคาร จึงต้องถือว่าเครดิตที่โอนไปเป็นเครดิตฉบับใหม่อีกอันหนึ่งที่ธนาคารเปิดให้แก่ผู้รับประโยชน์คนที่สอง เครดิตฉบับใหม่จึงมีความเป็นอิสระจากเครดิตเดิม ข้อต่อสู้ที่ธนาคารมีอยู่ต่อผู้รับประโยชน์คนแรก จึงไม่อาจยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ผู้รับประโยชน์คนที่สองได้

(6) หากสิทธิของผู้รับประโยชน์คนที่สองขึ้นอยู่กับปฏิบัติตามข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ระบุในเครดิตเดิม และตกอยู่ภายใต้ข้อต่อสู้ใด ๆ ที่ธนาคารมีต่อผู้รับประโยชน์คนแรกแล้ว กระบวนการใช้การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตเพื่อการสนับสนุนทางการเงินของผู้ขายก็จะขาดความมั่นคงและความเชื่อถือ และคงจะไม่มี supplier คนใดยอมรับการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต เป็นเครื่องมือในการชำระราคาสินค้าที่เขาขายให้แก่พ่อค้าคนกลาง (ผู้รับประโยชน์คนแรก) อีกต่อไป

4.6 สรุป

การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 54 ของ U.C.P. นั้นจะทำให้บุคคลภายนอกเข้ามาเป็นผู้รับประโยชน์อีกคนหนึ่งตามเครดิตที่โอนมาให้แก่เขา แต่สิทธิของผู้รับประโยชน์คนแรกที่มีอยู่ในเครดิตเดิม ก็ยังไม่หมดสิ้นไปทีเดียว และเมื่อนำกระบวนการโอนเครดิตเช่นนี้มาเปรียบเทียบกับลักษณะทางกฎหมายต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกันในเรื่องการโอนตราสารเปลี่ยนมือ การทำสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก การโอนสิทธิเรียกร้องและการแปลงหนี้ใหม่แล้ว จะทำ

ให้ทราบว่าไม่อาจนำลักษณะทางกฎหมายหนึ่งลักษณะใดเข้ามาปรับกับการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตได้ การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต จึงมีลักษณะทางกฎหมายของมันเองโดยเฉพาะ (sui generis) ด้วยเหตุนี้ บทบัญญัติของ ป.พ.พ. ในเรื่องผลของการโอนตราสารเปลี่ยนมือที่ทำให้ผู้รับโอนอาจมีสิทธิดีกว่าผู้โอนได้ (มาตรา 916) ผลของการเข้าถือเอาประโยชน์จากสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกที่มาตรา 376 กำหนดให้ลูกหนี้ยกข้อต่อสู้ต่อเจ้าหนี้เดิมขึ้นต่อผู้รับโอนบุคคลภายนอกได้ ผลของการโอนสิทธิเรียกร้องที่มาตรา 308 กำหนดให้ลูกหนี้ยกข้อต่อสู้เดิมที่มีต่อผู้โอนขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนได้ หากลูกหนี้ได้ยินยอมโดยไม้อัดเอื้อน และผลของการแปลงหนี้ใหม่ที่มาตรา 343 กำหนดให้หนี้เดิมเป็นอันระงับไป อันจะทำให้ลูกหนี้ไม่อาจยกข้อต่อสู้ที่มีต่อเจ้าหนี้เดิมขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ใหม่ เหล่านี้ไม่อาจนำมาปรับใช้กับผลของการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตตามที่ U.C.P. บัญญัติไว้ ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่า ผลทางกฎหมายของการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นเป็นอย่างไร กล่าวคือ เครดิตที่โอนไปนั้นมีความเป็นอิสระจากเครดิตเดิมหรือไม่ เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของ U.C.P. แล้วจะพบว่า U.C.P. มิได้กล่าวถึงผลของการโอนเครดิตไว้แต่อย่างใด ช่องว่างทางกฎหมายของบทบัญญัติ U.C.P. ในเรื่องนี้จะเกิดขึ้น นักนิติศาสตร์ก็ยังมีความเห็นในเรื่องแตกแยกกันอยู่ ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นการสมควรที่จะมีกฎหมายภายในเข้ามาเสริมการบังคับใช้ในเรื่องนี้เอาไว้เพื่อให้เกิดความชัดเจนและแน่นอน ในเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายภายในที่จะเข้ามาอุดช่องว่างของตัวบท U.C.P. เช่นนี้ ควรกำหนดให้เครดิตที่โอนไปมีความเป็นอิสระจากเครดิตเดิม ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลที่สำคัญที่สุดที่ว่า เพื่อให้เกิดความแน่นอนและชัดเจนต่อกระบวนการใช้การโอนเลตเตอร์ออฟเครดิตเพื่อสนับสนุนทางการเงินของประชาชนซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลาง มิฉะนั้นแล้ว คงจะไม่มี supplier คนใดยอมรับการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต ซึ่งสิทธิตามเครดิตที่โอนไปต้องขึ้นอยู่กับปฏิบัติตามข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ระบุไว้ในเครดิตเดิม และสิทธิดังกล่าวยังต้องตกอยู่ภายใต้ข้อต่อสู้ที่ธนาคารมีต่อผู้รับประโยชน์คนแรก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย